

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

№ 8 (11121) хемис 29-февраль, 2024-йис

WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет «Дагпечатдин» киоскрай – 16 манат

Месэлайрин яца

Агъмед МАГЬМУДОВ

27-февралдиз Дагъустандин Кыл Сергей Меликова ТАСС-да пресс-конференция къиле тухвана. РД-дин Кылин Администрациян телеграм-каналди хабар гузтайвал, мянекатда 50-далал артух СМИ-рин векилри иштиракна.

Пресс-конференциядал Сергей Меликова республикадин яшайишдин журналистика, регион экономикадин жигъетдай вилик тухун патал гъялна кланзани месэлайрик рахана, агалкъунарни авай кими-вилер къейдна, журналистрин суплариз жавабар гана. Агъадихъ чна абурукай кар алайбур газет келзанибайбуруз теклифзана.

Энергетикадин къурулушдикай

С.Меликован фикирдадли, Дагъустанда коммунальный къуллугърай пулар гүнин дережа агъзди хуунин себеб чкадин агъалияр туш. «Адёт яз, и карда тахсир агъалийр кутазва. Амма и жигъетдай абуру къанундал амалзана ва и месэладив жавабдарвилелди эгечизава», - къейдна ада.

С.Меликова гъавурда турвал, газа душушьшра пул тагузтайбур яргъал ийсара кылдин касарин хусиятда аваз хъайи идарай я. «Асул гъисабдай абуру буржар себеб яз, михъиз агалдай гъалда авай, я и гъалдай са жуъреда экъечна, къецепатай идара ийизвайбурун таъсиридик ква. Абуру, гуя са гъихътин ятланы къуллугърай я лугъуз, агъалийривай пулар къватзана, амма таъминараза-

вай тешкилатрал а таъватар агакъазавач. Якъин, карханайрихъ сетар къайдадик къиле таъматарни авач. Республика къарада хейлил ийсара гъя ихътин идарай гъалахазавай», - къейдна ада.

Региондин Кылин гафаралди, и месэла гъялун патал республикади пуд рехъ тайинарна: энергетикадин къурулушдин хусият, къватына, сад авун, республикадин хусиятдин вахкун патал кылдин касарий энергообъектар вахчун, 2027-йисалди энергетикадин къурулушдин дурмумувал артухардай программа къиле акъудун.

«Кылдини мукъвал-мукъвал эквер хкатунал гъизвай душушьшар арадай акъудун ва винидихъ тъвар къур программа къиле акъудунив эгечун я. И къалахадик кыл кутун патал алай вахтунда бес къадар пулдин таъматарни ава», - алава хъувуна ада.

«Чна виллик ихътин месэла эцигнавай - гъар са иштиракчиин хизандив къумек агакъару. Махсус серенжемдин (СВО) гъар са иштиракчиин аниз, мобилизациян сергъятра аваз, гъульгъулдулаказ фенвай гъар са аскерди государстводин патай къумек агакъазавайди гъиссана къанда», - лагъана Сергей Меликова, алай вахтунда Украинаада къиле физвай махсус серенжемда иштиракзавай дагъустанийрин хизанриз гузвай къумекдикай раҳадайла.

Сергей Меликован гафаралди, абурун жигъетдай федеральный дережада аваз къумекдин са жерге серенжемар къабулнава ва Дагъустанда абуру тайнарнавай гъар са касдив агакъазава. «Кар алайди, - алава хъувуна региондин Кыли, - къве терефдин арадани (государстводинни хизанрин) сих алақъа хуун я».

Къейд ийин хъи, Дагъустанда 2022-йисалай мергъяматлувили «Вири санал» фонд кардик кутунва, мукъвал-мукъвал серенжемдин иштиракчирин мукъва-къилийрихъ галаз республикадин къилевайбуру гъулъашар тешкилизава.

Гъакъни С.Меликова хабар гайвал, СВО-дин иштиракчирин гъакъиндай цийли мад са къарап къабулнава. Кылди къачуртла, къалахадайбурун са шумуд десте арадал гъанва: абурукай сада залан хирер хъанвай иштиракчириз къумекда, мукъуди гел галачиз къахъанавай-бур жагъурунал машъул жеда.

Интернатар эцигуникай

Сергей Меликова гъисабзайвал, дагъулук районра интернатар эцигунихъ еке метлеб ава. И карди аялриз хъсан еридин образование гудай рекъер ачухда. Чешне яз, региондин Кыли Стап Сулейманан районда авай школа-интернатдин тъвар къуна.

С.Меликова Дагъустанда газа къадар аялар хазвойдай ва, аялрин бахчайрин, мектебрин жигъетдай авай игътияжар фикирда къуна, шегъерра, районрин центрайра образовандин хейлин идарай эцигнавайди къейдна. Гъа са вахтунда дагъулук хуъера цийикла тукъуру хъувуна къланзай мектебарни амукъзана.

«Эгер и месэла гъялун патал интернатар эцигдай къарап къабулайта, абурун жигъетдай къарап къабулайта, къулайви-лерлди таъминарун чарасуз я», - алава хъувуна ада.

(Пресс-конференциядикай гегъенинди ТАСС-дин сайтдай къелиз жеда).

27-февралдиз Дагъустандин Кыл Сергей Меликова РД-дин Гъукуматдин Председатель Михаил Мишустинан регъбервилек къиле фейи стратегиядии сессияда иштиракна.

Чешмеди къейдзайвал, сессияд, Урусатдин федеральный окружин кураторар яз, улькведин вице-премьери къиле тухвай къалахадин нетижаяр къуна. Риклен хин, кураторрин институт 2021-йисан июлдиз арадал гъанай. Адан макъсад регионра яшайишдин шартлар хъсанарун я.

М.Мишустинан гафаралди, къиле тухванвай ахтармишунри къалурзайвал, улькведин субъектра бюджетдилай къецепатанбур тир инвестицийрин къадар артух хъанва ва эхиримжи къве йисни зура къалахадий цийли 230 агъзур чка арадал гъанва.

СКФО-дин куратор Александр Новакан гафаралди, и округда эхиримжи пуд йисан къене къалахадий 600 агъзур цийи чаяр арадал гъанва ва яшайишдин жуъреба-жуъре хилериз талукъ проектар къилиз акъудун патал 360 млрд манат пул чара авунва.

Нумрадай къела:

ЖЕМИЯТ

Са-са кам виликди

Райондин агъалияр датлане эквериҳъ галаз алакъалу месэлади дарихарзай. Ара-ара хуъера эквер ххатзайвай. Инсанрини администрация арзайрин гъалдада тунвай. И татугай гъалдай экъечна къланзайвай. Райондин кыл Замир Азиозова РД-дин гъукумат, «Дагэнерго» арадал атанавай гъалдикай хабардарна.

► 3

ЧИАЛ

«Лезги прессадин цирер»

20-февралдиз ДГПУ-дин Дагъустандин филологиядии факультетда ДГУ-да ва ДГПУ-да лезги чал чирзайвай студентрин арада лезги публицистикадай «Лезги прессадин цирер» къвед лагъай конкурс къиле фена... Ци конкурсда 27 студентди иширакна.

► 5

ЭКОНОМИКА

Ахъзгъар - туризмдин меркез

Чадин «Ахъзгъар ичкер» бренд-дамах арадал хун патал 200 гектардин майданда виниз тир беъзерлувилин ичин багълар (адакай 50 гектар - 2024-йисуз) ва 60 гектардин ципцилухар кутадайвал я.

► 7

ТАРИХ

Къуне вуч лугъуда?

1999-йисуз Турукияда авай лезгирин патав фейила, Кирне хуъре целегузини Гъайдар халудин къале заз са шумуд журе-дин чи лезги халичаяр, гамар акуна. 1877-йисара абуру, ульквейдай фидайла, гъарда вичин гам, халича тухванадай, чешне яз храдайвал фейи чайра. Абуруз къадир гилани ама.

► 8

ЭДЕБИЯТ

Игитрин бушлатдин сир

Авторди вичин руъьдин гъаларалди гъам къилин иштадин, гъамни адахъ галаз сих алакъада авай персонажрин къалубар устадвиледи абурун къисметрин парчайран ажайибидиз амланва. Вич Афгъандин дяведин иштиракчи хъаначирmla, адавай Украинаада къиле физвай махсус серенжемдин вакъияр, белки, къелзайвайдан бейнидиз таъсирайвал къизини жедачир жеди.

► 10

СПОРТ

Мубаракрай!

И йикъара Египетдин меркезда ММА-дай чехибурун ва жаварин арада къилье фейи дуънъядин чемпионатда Дагъустандин хъяновай командадик къале иштиракай, вичин ери-бине Cmlan Сулейманан райондин Дарклюш-Къазмайрилай тир Мансур Асварова къизилдин медаль къазанмишина.

► 12

Алатай йисан гъахъ-гъисаб

Нариман ИБРАГИМОВ

27-февралдиз Махачкъалада Дағъустан Республикадин Халкъдин Собранидин 30-сессия кылле фена. Россиядин ва Дағъустандин гимният тамамарайдалай гуъгуънлиз республикадин парламентдин спикер Заур Аскендерова сессия ачухна. Дағъустан Республикадин Гъукоматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимова вичин геънш докладда алтай йисуз Дағъустанди яшайишдин экономикадин рекъяя вилик финин карда къазанмишай агалкъунрикай малумат гана, республикадин экономика мягъкемарун, яшайишдин пайгарвал дурумлуди авун патал гъихътиң серенжемар къабулнатла, сұғыбетна.

«Шазан нетижайрай аквазвайвал, Дағъустан Республикадин экономикади вич дурумлувиледи вилик физвайди ва мягъкемвияйни вичихъ тайин бинеяр авайди къалурна. Чав дүстүлелди эгеч тийизвай улыквейрин патай авай манивилериз, къадагъайриз килиг тавуна, чун виликди физва. Бязи хилерай республикади къенкъечи чаяр къазва.

Меликов Сергей Алимовича 2023-йисуз РД-дин Халкъдин Собранидиз къелай Чарче Дағъустан Республикадин гъукоматдин къалах патал дидин хилер ва кар алай везифаяр тайинарнавай. Лугъуз жеда хы, абур чна вири бегъемарнава. Финансрихъ ва вахтарихъ галаз алакъалу тир гъял тавунвай бязи месэләяр, гъелбетда, амазма, абурун винелни чна къалахазава. Тайинарнавай 54 серенжемдикай 45 къилиз акъуднава, 9 мукъвара тамамар хъйида.

Идалай гъейри, Дағъустан Республикадин гъукоматди 2022-йисан къалахдин нетижайриз килиг на гъиле къур хейлин краирек бязи дегишилдер күхтұна. Абури республика патал кар алай хилер тир промышленностдиз, хуърун майишатдиз, улакъиринни логистикадин

комплексодиз ва туризмдиз талуқбур тир.

Чна милли проектар уймуърдиз кечиришишавай гъалдал, пудратдин организацийрин къалахдал къеви гуъзвивал авуна. Гъа са вахтунда Россиядин Федерациядин госпрограммайра иштиракзайбүрун къадарни артухарна. Региондин проектирин «чантада» 50 проект авай. Абури къилиз акъуддай пулдин къадар 29,1 миллиард манатдиз барбар тир. Тамамарнавай къалахри 93,6 процент тешкилзала.

Республика виликди финин хъсан гъалар федеральный дережаданы тестикирзала. СКФО-да РД-дин Президентдин маҳсус векил Ю.Чайкади С.Меликован тъварцихъ ракъурнавай Чарче экономикадин ва яшайишдин кар алай хилера къазанмишнавай хъсан нетижаяр ва республикади Кеферпатаң Кавказдин Федеральный округ вилик тухунин кардик еке пай кутазвайди къейдана.

Чалай инвестицийрин активвални хъуз алакъана. Чехи проектар уймуърдиз кечиришишун давамарзала ва цийибур ачуҳзала. Гъеччи ва юқыван бизнесодиз къумек гудай механизмаяр арадал гъанва. Региондин бюджетдин дурумлувал хаждай серенжемар къабулнава. Налогрин базадиз гзаф пулар ххведай месләдизни датланған фикир гузва.

Республикадин экономик мягъкемарнаны галаз сад хъиз яшайишдин дурумлувал хуънни важиблу тир. Гъавиляй чна Дағъустандин Председателди.

Гъа са ағылдилик секинсузвал кутазвай месэләяр сифте чқадал эцигна. Иник хъсан рекъерни, еридин медицинин, цийи школяр, аялприн баҳчаярни акатзала. Яшайишдинни коммунальный майишат цийикла түккүр хъувунин мураддалди еке къалахар гъиле къунва. И крат къилиз акъудайла, чи ағылайирин гзаф месэләяр гъял жеда. Яшайишдин рекъяя къеве авай, тымил таъмин тир, кесибивле авай ағылайириз къумек гунни таъминарнава. Россиядин Федерациядин Президентдин «майдан» указра къалурнавайвал, бюджетдин хилера зегьмет чуғазвай къулгүлгүчирин мажибдин къадарлар алай вахтунихъ галаз къадайвал таъминарнава. Алай йисан январдин вацра республикадин тъукоматди Дағъустанды Хизандын йисас талуқ мәрекатар тухунин къетлен план тайинарнава. Мартдиз къиле тухудай заседанидал гзаф аялар авай хизанриз къумек гуниз, государстводин хизандын сиясат хъсанарнуниз талуқ серенжемрин менфятувилин месләйиз килигда.

Адеп тирвал, региондин федеральный гъукоматдини аквадай хътиң къумек гана. 2022-йисав гекъигайла, республика патал лап важиблу везифаяр къилиз акъудун патал ахъязавай финансрин къадарлар артухарна. Идани тестикирзала хъи, федеральный централды Дағъустандын къетлен фикир гузва. Иллаки - Президент Владимир Путин, - къейдана РД-дин Гъукоматдин Председателди.

Нетижаяр къуна

Хийир ЭМИРОВ

Махачкъалада РД-дин информациядин ва печатдин Агентство-дин коллегиядин заседание кылле фена. Анал алтай йисан нетижаяр къуна. Коллегиядин иштиракчыриз ва СМИ-рин векилдиз РД-дин АГИП-дин информациидин сиясатдин ва пресс-къулгүлгүдин управленидин начальник Рашид Акавова тебрикдин гафар лагъана.

2023-йисуз авур къалахдин нетижайрикай ихтилатдайла, А.Жамалутдинова къейдана хы, 2023-йисуз агентство-дин гузай материалкай менфят къачунин къадар гзаф хъана.

2023-йисуз авур къалахдин нетижайрикай ихтилатдайла, А.Жамалутдинова къейдана хы, 2023-йисуз агентство-дин гузай материалкай менфят къачунин къадар гзаф хъана.

райра оптимизациядин къалах тухунин сад лагъай пай тамамарна. Милли чаларал акатзавай 13 издаание РД-дин «Этномедиахолдинг» ГБУ-дик акатзала.

Шаз «Дағъустан» РГВК-дин дарамат бинедилай ремонтта. «Дағъустан» РИА-дин пресс-конференцияр тухудай майдан алай аямдин техникадалди таъминарна. Ихътин серенжемар республикадин СМИ-рин маса идарайраны къиле физва. Гъа гъисабдай яз - «Дағъустан» Этномедиахолдингда, «Дағъустан» издательстводин къале, «Цийи медиа вилик тухудай институт» АНО-да.

Агентство-дин вилик акъвазнавай важиблу везифайрикай сад милли чалар хуънныхъ галаз алакъалу я. Милли чаларал 13 газет, журналар акъудунилай, төле ва радиопередачаляр гунилай гъейри, агентство-дин акатзавай издательстворя алтай йисуз Дағъустандын халкъарин чаларал 51 ктаб чапна. «Дағъустан» издательство-дин къали милли чаларал 6 ктаб акъудна.

Хабарар

Гъазурайди - Муса АГЬМЕДОВ

Къумек гуда

Хуърун майишатдин гъайванрн сар ва хамар гъялдайбуру Дағъустанды гъукоматдин патай къумек къачуда. И макъсадар патал региондин бюджеттик алай йисуз 100 миллион манат кутунва. Идакай РД-дин хуърун майишатдин ва недай сұрысетдин министерстводин телеграм-каналди хабар гузва.

Чешмеди, республикадин вице-премьер Абдулмуслим Абдулмуслимован гафарал асаслу яз, хабар гузайвал, и тақытар вичикай ихтилат физвай продукция гъядай чкаяр арадал гъунин ва абур вилик тухунин кардиз рум гун патал чара авунвайди я.

Хабар гузайвал, пулдин и тақытар къезил промышленностдин къалахада машъул карханайри сар ва хамар гъялун патал техника къачуниз харж авур пулдин са къадар пай эvez хъувун патал субсидияр хыз гуда.

Къалах виликди тухуда

РД-дин хуърун майишатдин ва недай сұрысетдин министерства кылле тухай маҳсус совещанидал раиж авурувал, Дағъустанды 1990-йисарин юқваралай иніхъ дүлгүй гъасилун 13 сеферда артух хъанва. Идакай ведомстводин телеграм-каналди хабар гузва.

Чешмеди къейдзавайвал, улыкведин хуърун майишатдин набататрин рекъяя (растениеводство) департаментдин директор Роман Некрасова тухай и мярекатдал малум хайталы, Дағъустанды чипери и жуъредин магъсулар цун патал майданар генани 20 ағъзур гектардин артухардай ва 50 ағъзур гектардин агақтардай мумкинвал гузва.

Къеидзавайвал, и совещанидал месэла гъялунин къалахдик ВКС-дин режимда аваз РД-дин хуърун майишатдин министерстводин мелиорациядин департаментдин директор Максим Боровойни экечина. Анал гъакыни къаналар, яд ахвахъдай коллекторар түккүр хъувуниз ва абур миҳи авуниз, дигидай цин къиметриз талуқ месэләярни къарағына. Телеграм-каналда хабар гузайвал, агаририин вири къейдер улыкведин хуърун майишатдин министерство веревирд авуниз къачунва.

Мад са электростанция

Дағъустанды ракъинин мад са еке электростанция эцигдайвал я. Къейдзавайвал, ам улыкведи и жыгъетдай жажнай лап чехи объекттеги сад жеда. Идакай РД-дин энергетикадин ва тарифрин министерстводин сайтда хабар гузва.

Чешмеди кхъизавайвал, и къалах РД-дин гъукоматдин «Солар Системс» компанийн дестедихъ галаз санал къалахуниз талуқ яз кутлуннавай икъардин бинедаллаз къилиз акъудзава.

Икк, и серенжемдин сергъятра аваз, республикадин мулкарал Дербентдин ракъинин электростанция эцигда, адаптуклувал 100 МВт-дикай ибарат жеда. Хабар гузайвал, и энергокъурулушдин къумекадалди республикади йисан къене сятыда 140 млн. КВт-дилай виниз ракъинин энергия къачуда.

Гъакыни чешмеди кхъизавайвал, ихътин чехи объект хажунис республикадиз датланған къалахдай 25 чка гуда. Гъа са вахтунда электростанциядиян эцигунрин къалахрал 200-дав агақына ксар желбда.

Телеграм-каналдин делилралди, Дербентдин ракъинин электростанция тахминан 2025-йисуз кардик кутада, ам эцигунрин къалахар лагъайтла, ци гатлунда.

Къилинди - разивал авун

Республикадин тади гъалда медицинадин къумек агақтардай клинический дуктурханади 2023-йисуз кылле тухай къалахрин нетижаяр къуна. Идакай идарадин телеграм-каналди хабар гузва.

Чешмеди къейдзавайвал, идарадин алтай йисан нетижайрин гъахъ-гъисаб РКБСМИ-дин (Республиканская клиническая больница скорой медицинской помощи) кыллын дуктур Мельзамед Иманалиева раижна. Адан гафаралди, 2023-йисуз дуктурханада 6852 операция кылле тухвана. И рекъем, 2022-йисав гекъигайла, 10 процентдин гзаф яз. Йисан къене стационардан шартларап саки 14 ағъзур агақлидив медицинадин къумек агақтарна. Кыллын дуктурдиги гъакыни къейд авурувал, виниз тир технологиядиян къаришишивал авай серенжемар кылле тухунин къадарни артух хъанва. Икк, алтай йисуз ВМП (высокотехнологичная медицинская помощь) программадалди ОМС-дин сергъятра аваз 1347 операция кылил акъудна. Виниз тир технологиядиян жуъреда медицинадин къумекар гүнин къалахар лагъайтла, риккнин дамаррин хирургиядиян, нейрохирургиядиян, абдоминальный хирургиядиги хилерай агалкъунар аваз вилик физва.

Чешмеди кхъизавайвал, М.Иманалиев дуктурханадин агалкъунрихъ галаз санал 2024-йисан планрикай ва къалахар вилик тухунин жыгъетдай авай мумкинвилерикайни раҳана. Адан гафаралди, сифте нубатда къалахда медицинадин къумек агақтарнанайт агақлидив разивал авун вилив хъуда.

Хуверин администрацийра

Са-са кам виликди

Нариман ИБРАГИМОВ

Алай ваҳт виликрай тахъя хътиң де-
гишвилеринди я. Чебни хъсанвилихъ
элкъенвай. Чка-чкада цийи имара-
тар, дараматар, рекъер, мукъвер, пар-
кар... пайды жезва. Гъам шеърра, гъам
хуэрера. Гъа гысабдай яз - дагъларин-
ни дерейрин къужахда экъя хъсанвай Къу-
рагъ райондани. Эхиримжи йисарикай
рахайтла, райондин агъалийрик разивал,
хөшивал кутур вакъияр садни къвед
хънанч.

Райондин агъалияр датланга эквериҳъ
галаз алакъалу месләди дарихарзавай.
Ара-ара хуърера эквер хкатавай. Ин-
санрини администрация арзайрин гъал-
къада тунвай. И татугай гъалдай гъик
аврутланы, экъечна клан-
завай. Райондин кыл Замир Азизова РД-дин гъук-
мат, «Дагэнэрго» арадал атанвай гъалдикай хабар-
дарна. Ахпа ам «Волгогаз-
нерго» ПО-дин кылин ин-
женердин заместитель Андрей Немировскийдикъ
галаз гурушиши хъана. И кардик Россетрин че-
хибуруни къун кутуна. Нетижада пешекарри
райондин агъалияр, идарайр
электроэнергиядади таъ-
минарзавай сетар пайгар-
дик кутуна, линия цийи-
буралди эвзена, гужлу
трансформаторар эцигна.

Къурагъя МВД-дин от-
деленидин къулгүччияр
пatal еке комплекс, фут-
болдин майдан ишлеми-
шиз вахкана. Хуърерин
са шумуд школа бинеди-
лай ремонта. Аладашдин,
Ашарин аялар пatal - шко-
лайрин, Хлежа ФАП-дин
цийи дараматар ачухна.
Бугъдатепедиз Мегъарам-
хуърун райондин Цийи
хуърий физвай рекъе къир
цана.

Районда дагъдин ту-
ризм вилик тухун пatal шартлар теш-
килзава. Гъакл маса хилерани дегиши-
влер тавза, агъалийрин яшайиш хъса-
нарзава.

Райондин центр Къурагърин хуър-
я. Инсанри къвалин къайда, низам, аль-
вал гъаятдилай чир жеда лугъудайвал,
райондиз санлай къимет гунни рай-
центр авай гъалдилай аслу жезва. Ана
хъсанвилихъ гъихътин дегишивилер къи-
ле физва? Аваданламишунин месэлай-
риз гъихътин фикир гузва? И сувалриз
жавабар жағурун пatal чна ийкъара
Къурагърин хуърун администрациядин
кыл Абдурагъим Абдулазизович РА-
МАЗАНОВАХъ галаз сутьбетта.

- Чаз авай малуматрай, вун пуд
ийис идалай вилик, хуърунвиири сес
гана, администрациядин кылин къул-
лугъдал хъяна. Идал къведалди вун
квел машгъул тир? - хабар къуна чна.

- Къурагъя юкъван школа, гульчъул-
лай Хасавюртдин хуърун майшатдин
техникум къутъягъна, Польшада Совет-
рин Армиядин танкарин частара къул-
лугъна. Райондин налогрин инспекция-
да къвалахна. Гъа са вахтунда, зегъметни
чугваз, Махачъкалдин международный
праводин институтда юристилин пе-
шени къачуна. И чавуз Советрин Союз
чукурнавай, ульквела базардин эконо-
мика гөгъеншарзавай. Фикир-хиял аву-
ла, жуван кар ачуухунихъ хийр жедай-
ди къатана, бизнесдин рекъе гъятна. Да-
гъустандин базарриз моторар, насосар,

ва гъа и жуъредин маса тадаракар хизз,
маса гунал машгъул хъана. Жуван түк-
венни ачухна.

Яшамиш Махачъкалада жезвайтла-
ни, датланга хуърени авайди тир. Спор-
дин мярекатар тухуник жувани къун ку-
тавай. Райондин кылевайбурузни зи
крайикай хабар авай. Абуру ва хуърун-
вийрини заз сечкира иштиракун тек-
лифна. За разивал ганатлани, гъаливал
зи пата жедайдахъ агъунвачир. Гъелбет-
да, за хуърунвийриз бязи крат авун хи-
ве къунай.

- Мисал яз, гъар йисуз са къучеда
къир цун...

- Эхъ, гъа карни хиве къурди я. Гъик
лагъайтла, тъар марф, сел къвайила, тик-
дик квай къучейрин шим, накъв, зирзибили

ийизвай. Ихътин гъалдин вилик пад къа-
дай рехъ жагъана чаз. Кланик автома-
шиндиндай къвез жедай къваларин къва-
ларал еке контейнерар эцигна, зирзи-
бил гъабуруз вегъезва. Махсус машин
кувевиза, контейнерин кланик акъвазза-
ва ва вири зирзибили гъадаз ичирзава.
Райондин администрациядиз и жуъре-
дин контейнерар мад къве чкадал эхци-
гиз кланзава. Са къчедани амуквайрин
гелер тежедайвал.

- Исятда республикада туризм
вилик тухуниз еке фикир гузва. Къу-
рагъян къадим тарих, надир чкаяр
авай хуър я. Идакай менфят къачуз
жезвани?

- Тамамдиз - вай. Амма чна сифте
камар къачунва. Хуърухъ, райондикъ
дагъдин, эко - ва этнотуризм
вилик тухудай мумкинвилер
ава. Сифте кам яз, чна Къу-
рагъян Квелцин синел хуъ-
руз ва къуд патан гүзел
шиклиприз килигдай майдан-
имарат түккүрнава. И карда
чаз республикадин ту-
ризмдин ва халъкдин худо-
жественный сеняткарвиле-
рин министрдин замести-
тель Нариман Рамазанована-
ни къумекна. Райондин ад-
министрацияди туризмдин
жигъирар, рекъер кутадай,
ачуудай планар түккүрз-
ава. Чун абуру къилиз аку-
дун патал алахъна кланда.
Идахъ галаз алакъалу тир
еке планни ава. Дагъдай
Ахъцегъиз къван рехъ тухун.
И проектдин тереф РФ-дин
Госдумадин депутат Хизри
Абакаровани хвена. Ихътин
рехъ хъайтла, неинки Къу-
рагъ, Агъул, Хив, Стл Су-
лейманан, Ахъцегъ, Рутул
райондиз фидай мензилар
куъръ жеда, гъакл дагъдин
туризмдизни рекъер ачууда.

- Райондин центр
мадни аваданламишуниз,
агъалияр хъвадай михъи
целди, газдалди таъмина-
рунз талукъ месэлэйр гъикл я?

- Хъвадай цепди агъалияр таъмин я.
Саки виридан къвалериз цин линия тух-
ванва. Булахрал хъфинин чарасувал
амач. Газни вирида ишлемишава. Ха-
тасувал таъминарунин мураддалди газ-
дин линийрин турбаяр къядадиз хкан-
на. Къучайра, гъятра михъивал хуъзва.
Райондин администрациядин, республи-
кадин гъукматдин къумекни галаз хуъ-
ре парк арадал гъидай, къуза пата там
кутудай фикирар ава. Са вахтара къуза
патан террасайра техилар битмишар-
завай. 1960-йисара хуърун жегъилри
са паюна багъни кутуди тир. Къе ана
там кутуниз лайихлу чка я. Аваданлами-
шуниз талукъ маса планарни ава, амма
хуърун администрациядин бюджетдин
мумкинвилер газа туш.

- Къумекдин гъил ярғы ийизвай
хуърунвияр, спонсорар авачни?

- Ава. Месела, Бабаев Заура Чуру
мискиндихъ галай булах түккүр хъу-
вна. Гъажиев Гъадиди центральный
мискиндигин вилик квай майданда къир
цана. Будаеври къучайра къядадиз гъу-
нин карда иштиракна. Къулъ-шүльп
кумекар гузвай масадбурни ава. Умуд
кутаз кланзава хъи, республикадил къе-
це яшамиш жезвай агъваллу хуърунвий-
ри Къурагъ мадни гүрчег хъуник, туризм
вилик тухуник чин пайни кутада.

- Къуй гъакл хъурай, Абдурагъим
стха.

- Амин!

НТВ-плус

Къурагъ райондайхабарар

Хъсан чешне я

Хийир ЭМИРОВ

Донбассдин мулкар Украинадин миллиет-
базрикай азадавай СВО-дин иштирак-
чири эхиримжи гъафтейра къазанмиш-
заявай гъалибителери Россиядин вири
халъкъар шадарзава. Неонацистрик гъи-
ляй ахкъудавай гъар са хуър, шегъер
махсус серенжем эхирдиз къvezва ла-
гъай чал я.

Россиядин Яракълы Къуватрин къушун-
рин гъалибителерик дагъустанвийри, гъа гы-
сабдай яз Къурагъ райондин векилрини ку-
тавай пай гъвечиди туш. И мукъвара район-
дин администрациядин кыл Замир Ази-
зов маҳсус серенжемдай отпускдиз хтандай
Жалал Алибековат галаз гурушиши
хъана. Гурушда райондин физкультура-
дин, спортдин ва жеъилрин кратин рекъий
управленидин начальник, Россиядин «Чун
санал ала» проектдин райондин штабдин
рөгъбер Рамиз Рамазановани иштиракна.

Ж.Алибекова райондин рөгъбердиз ма-
хсус серенжем кылы физвай гъалдикай, ви-
лик эцигзавай тапшуругъар дагъустанви-
яр тир офицерри, аскерри дирашибиле-
ди, жуэртгувиленди тамамарзавайдакай,
чи ватандаш - Россиядин игитар маҳсус
серенжемда авайбуруз хъсан чешне тирда-
кай лагъана.

- Зун Россиядин Яракълы Къуватриз жу-
ван хушунади, икъар кутунна, фейиди я,
- алава хъувунна викъель аскерди. - Зи хей-
лин юлдаши маҳсус серенжемда иштирак-
заявай. Абури авай чкада зунни хъун лазим
тир. Ватандиз герек макъамда, гъукуматди
эвер гайила, жаваб гъикл гудач! Зун хъти-
нбур маҳсус серенжемда агъзурралди ава.
Отпуш кутягъ хъанмазди, зунни абурун па-
тав хъфида.

Замир Азизова дирашиб аскердиз Ва-
тандиз намуслувилелди къулгүз авунай
сагърай лагъана, гъаливал гваз, сагъ-
саламатдиз хтун алхишина.

Юбилейдин шабагъар

Афгъанистандай советрин къушунар ах-
къудайдалай инихъ 35 иис тамам хъун
ульквела и вица гөгъеншдиз къейдна.
Жуъреба-жуъре мярекатар чи республи-
кадин кылы тухвана.

Къурагъ райондин администрациядин
кыл Замир Азизова, РД-дин зегъметдин ва
яшайишдин рекъий вилик финин министер-
стводин районда авай комплексный цен-
трайдин директор Эльбрус Гъажиева Афгъа-
нистандин вакъиайрин 16 иштиракчидив
юбилейдин медалар вахана. Райондин
физкультурадин, спортдин ва жеъильрин
кратин рекъий управлениди абуруз рикел
аламукъдай пишкешар гана.

- Интернациональный буржи тамама-
риз, Афгъанистандиз къумек гуз фейи куль-
не моджахедрихъ, террористрихъ галаз ви-
къегъдаказ женгер тухвана, командиррин
тапшуругъар ультквемвилелди къилиз ахъуд-
на. Бязи чи къегъалар, гъайф хъи, ана тел-
елеф хъана. Күб ва абурун игитвилер чна
садрани рикелай алуудач. Күн акъалтза-
вай неслиздиз чешне я, - лагъана З.Азизова.

Стал Сулейманан - 155 йис

Стал Сулейман - Москвада

«Стал Сулейман неинки Дагъустандин халқын сад лагъай шаир, гъак вичикай саки вири дуңья рахай сад лагъай дагъустанви шаир я...»

Сергей МЕЛИКОВ, Дагъустан Республикадин Кыл

Хазран КЬАСУМОВ

Шаирар гъар жуурединбур ава. Бязи шаирар амачирла, абурун тварарни, шириарни амуъядач. Маса шаиррин эсерар, чеб амачирлани, мидаим яз амуъяда. Тамам асирра. Ихътинбүрүк Стал Сулейманни акатзана, адсан жавагырап хытн эсерарни.

Стал Сулейман вичел чан аламаз машгүр хайи шаир я. 1934-йисуз Москвада кылес феий СССР-дин писателрин 1-съезддилай гүгъульниз адсан тъвар неинки Советрин Союзда, гъак къецепатани машгүр хьана. Адан шириар «Правда», «Известия» ва центральный маса газетрин чириз акъатиз хьана.

Москвадиз писателрин съезддиз физвай Стал Сулейманаз поездда Гъамзат Цладасади лугъузва:

- Килиг, Сулейман, ваз ана рахаз клан жемир, анаг ваз Агъа Стал, Къасумхуэр, гъатта Махачкъалан туш. Ам Москва я. Вун ва вири Дагъустан беябур жеда.

- Гъамзат, вавай и поезд къулухъди элкъуриз хъжедани? - са арадилай хабар къазва Сулеймана.

1935-йисуз Стал Сулейман Москвада къвед лагъай сеферда хъана, ада СССР-дин писателрин Союздин плленумда иштиракна. И вахтунда меркезда ківенківчи мадаррин Вирисоюздин совещание кыле физвай, аниз Стал Сулейманазни теклифнавай.

Совещанида СССР-дин кылес авай касира ва гъукуматдин членини иштиракзаявай. Сулейманаз гаф гана. Ам вичиз лап хъсандин извай азербайжан чалалди рахана. И чал советщанида иштиракзаявай Иосиф Сталиназни извай. Ада Сулейманаз вичин патав президиумдиз теклифна. Адеддин хабарар къурдалай гүгъульниз Сталина Сулейманавай адас вуч къандатла жузуна.

- Са затыни, - жаваб гана Сулеймана.

- Гъич са затыни?

Шаир секинвиледи Сталиназ килигна. Са арадилай ада лагъана:

- Яз са тълабун ава. Эгер квэз, юлдаш Сталин, четин туштла, Къасумхуэр консервиярай завоид эцигунин карда күмек гуз жедатла?

Сталин хъуъренса.

- Вучиз, Сулейман?! - мягътель яз жуузуна Гъамзата.

- Жува фикир ая. Вавай, Москвадиз фена, съездда иштиракна, яб акална, хквэз жеда. Вучиз лагъайтла, вун Гъамзат я. Завай, фена, вири улькведиз Дагъустанда савадсузвал михыз тергнава лугъун тавуна хквэз жеда. Жеда! Зун Сулейман я къван. Масакла вучиз фида?

* * *

Стал Сулейман 1934-йисан 22-август дин СССР-дин писателрин съезддин пакам заседанидал рахана. Максим Горькийдин тълабуналди Сулейманан рахунар Алексей Суркова урус чалаз таржума авуна. Сулейман рахай гафар нянин заседанидал Владимир Безъянскийди къелна. Им еке агалкъун тир!

Гүгъульнин юкъуз Стал Сулейманан шикил ва рахунар «Правда» газетдин 1-чина гана. Им дагъустанвидикай «Правда» газетда гайи сад лагъай макъала тир...

Стал Сулейман съезддал рахайдалай гүгъульниз 9-юкъуз, яни 1-сентябрдиз, съезддал эхиримжи гаф Максим Горький рахана. 400 делегатдин арадад ада анжак Стал Сулейманан тъвар рикъел хвена, ам «ХХ асиридин Гомер» я лагъана ва Стал Сулейман хытн инсанар хүннис эвер гана.

- Эгер им халқын шаирдиз лап важибулут ятла, вучиз эцигиз жедач къван? За гъяхтын тапшургүр гуда. Квэз хиве къазва.

Сталин вичи гайи гаф къилизни акъудна: Къасумхуэр консервиярай завод эцигна.

Сульгъетдин эхирдай Сталина Стал Сулейманавай гъар гъихын хъайтлани са шир къелун тълабна. Сулеймана вичивай жедайвал урус чалалди къелна:

Там, где край был дик,
Там шумит арык.
Где шумел арык,
Там пасется бык,
А где пасся бык,
Там поёт старик.

Сталин шири гзаф бегенмиш хъана. Трубкада тунвай planiprus чулагваз-чулагваз, ада кылин ишарадалди разивал къалурна.

- Анжак и шири за кхъейди туш, - лагъана Стал Сулеймана.

- Вуж я? - хабар къуна Сталина.

- Урусрин са шаир. Амма гъа шири закай кхъенвайди я. Ада вичи заз лагъана.

Гүгъульнилай малум хъайвал, ширидин автор Осип Мандельштам тир. Гъакъикъатдан, ада и курув шири Стал Сулейманаз баҳшнавай.

Хазран КЬАСУМОВ

И икъара «Куредин хабарар» газетдин редакциядиз зи патав вичи хейлин ийсара Стал Сулейманан райондин культурадин отделдин начальник яз къалахай, алай вахтунда, лайихлу пенсияда аваз, Къасумхуэрел яшамиш жезвай агъахъартасви Тажидин Рамазанов атана.

- Дагъустандин халқын шаир Стал Сулейманан 155 иис тамам хъуных галаз алакъалу яз вуну газетда къизай мақалаяр за дикъетдивди келзева ва Къасумхуэрүн төлөвнедийд къалурзавай передачайризни килигизава, - лагъана Т. Рамазанова. - И баркаллу крарай вун сағърай! Заз вавай хабар къадай са карни ава: ваз Стал Сулейманан машиндал къалахай кас вуж ятла чидани?

«М-1» маркадин машин чи ийкъара

XX асиридин Гомеран машинин ва шофер

Зи шаклувал къатай Т. Рамазанова са геренда кисна акъвазайдалай къулухъ алаба хъувуна: «Сулейманан машиндал шофер яз къалахайди зи рагъметлу дах Абдулнетиф я».

Мумкин я, и кар гзаф маса инсанризни, иллаки жеғылпиз, чир тахъун. Итижлу кар я.

Тажидин Рамазанова ихтилат авурвал, адсан дах Абдулнетиф 1906-йисуз Агъа Хъартасрин хүре дидедиз хъана. Стал Сулейманаз улак гайи сифте ийкъарилай ада шаирдин «М-1» маркадин машиндин шофер яз къалахана.

- Даҳдин тъвар Абдулнетиф тиртлани, районда адас вирида «Халу» лугъудай, и гаф адсан къвед лагъай тъвартыз элкъевенай, - давамарзава ихтилат Тажидин Рамазанова - Стал Сулеймананни чи даҳдин арада дуствилин алакъаяр авай. 1934-йисуз СССР-дин писателрин 1-съездда иштиракна хквендайла, Стал Сулеймана даҳдиз, Москвадин түквендай маса къачуна, костюмар хканай. Абура даҳди дамаҳивди алуқдай. Гъа костюмар чи къале лап геждади амай.

1937-йисан 23-ноябрдиз Стал Сулейман рагъметдиз фидалай къулухъ Абдулнетиф Рамазанова Къасумхуэрүн консервиярай заводда ва III-Интернационалдин тъваруних галай колхозда шофер яз къалахун давамарна. А. Рамазанован шикил райондин Гъурметдин доскадиз акъуднай.

Тажидин Рамазанова ихтилат авур пакадин юкъуз зун Агъа Сталдаш, XX асиридин Гомеран Къвал-музейдиз, фена ва анин илимдин къуллугъчи Фейзудин Мамедова - Га вуне лугъузтай «Халу» - Абдулнетиф тир. Гъа 30-йисар Дагъустанды советтин гъукуммягъем жезвай, хуровера колхозар тешкилзавай вахт тир. Колхозар тешкилзунин къалахун вилик тухун, халкъ гъавурда тун патал Стал Сулейман гъа «М-1» маркадин машинда аваз Къиблепатан Дагъустандин гзаф хувера хъана. Сулейманаз халқын арада еке гъуремет, адсан гафуных еке къуват авай. Гъавиляй лугъуз жеда хъи, дагъдин хувера колхозар тешкилзуник

Стал Сулеймана еке пай кутуна. Идайни гъейри, гъа ийсара машинар са артух авайди тушир. Гъавиляй машиндикай районда кардик квай идараирин чехибуруни менфят къачур душувшар хъайиди я. Стал Сулеймана садазни вай лугъудачир.

Чин пата гүзгүяр туну, гүрчедиз түккүрнавай къурук музейдин экспонат яз эцигнавай машин винел патан акунрай лап хъсан гъалда ава, на лу-

Стал Сулейманан машиндин шофер хъайи А. Рамазанов

гъуди, ам мукъвара заводдин конвеердилай алуңнавайди я.

- 2016-йисан Яран суварин ийфиз музей цай яна кайила, Стал Сулейманан машинни канай, - давамарзава ихтилат Фейзудин Мамедова. - Са ийсан къене, бязи лезги баркаллу рухва яр вилик экечна, шаирдин Къвал-музей арадал хканы. Шаирдин машин арадал хунуз пулдин таътар чи халқын баркаллу руш Фируза Керимовадин мергъяматлувилин «Территория добра» фондуни чара авуна. Машин ремонт хъувурди, къе чаз аквазай гъалдиз хкайди Агъа Сталприн хуърий тир устлар Майдин я. Абураз Стал Сулейманан гъузел чаларал-жавагыррал риқл алай гъар са касди сағърай ва афарин лугъузва.

Мадни, чун шагыд хъайвал, вири Республикадин дөрөнчлөнүүлүгүнүүлүк музейдиз, районда хъиз, «Шириатдин Меккада» - Агъа Сталдаш, шаирдин Къвал-музейдани Стал Сулейманан 155 иис тамам хъунин сувариз гъа зурвилер аквазва.

Шаирдин юбилей Республикадин дөрөнчлөнүүлүк музейдиз, районда хъиз, «Шириатдин Меккада» - Агъа Сталдаш, шаирдин Къвал-музейдани Стал Сулейманан 155 иис тамам хъунин сувариз гъа зурвилер аквазва.

«Лезги прессадин ҆ирер»

Агъмед МАГЬМУДОВ

20-февралдиз ДГПУ-дин Дағыустандын филологиянын факультеттә ДГУ-да ва ДГПУ-да лезги чал чирзавай студенттин арада лезги публицистикадай «Лезги прессадин ҆ирер» күнде лагъай конкурс күнле фена. Миракатдин тешкүлатчырын арада Алкъвадар Гъасанан төвәрцихъ галай меденитдинни марифатдин центр, лезгийрин милли меденитдин федеральнын дережадин автономия (ФЛНКА) ва «Лезги газетдин» редакция авай.

Къейд ийин хьи, конкурсдин асул маңсад лезги чал чирзавай студенттин арадай публицистикадин рекъял алакунар авайбур винел ақындуун ва абул лезги чалал ақытзавай изданынрийн редакцийриз квалахал желб авун я.

Ци конкурсда 27 студентти иштиракна. Абуруз лезги публицистикадай тестар, түккүр хъувун патал (редактировать) текст ва куьруу маңала кхын патал тайин тема ганвай. Квалахиз къимет гайдалай куулухъ лезги студентихъ публицистикадай гыыхтин чирвилер аватла, абуруз хайи чал гыыхтин дережада чизвата тайин хъана. Конкурсда иштиракай студентрикай гележегда лезги, урус чаларин ва сифтегъян классринг муаллимар жеда. Амма,

тъайиф хьи, абурун чехи паюноз «Лезги газет» шумуд чиникай ибарат ятла, лезги чалал аялар патал ақытзавай журналдин твэр, Гъажибет Гъажибетов вуж кас тиртла чизвачир. И делилди абурул лезги пресса кел тийизвайдан гъакындин шагыидвалзала. Чи фикирдалди, амайбуру кел таврутланы, чин умур чалал муллымдин пешедихъ галаз алакулу авунвайбуру хайи чалал ақытзавай изданин келун чарасуз я.

Гъалибияр хядайла, асул фикир текст түккүр хъувунвай ва маңала кхъенвай къайдайриз ганвай. Икк, нетижада 1-чадаиз ДГУ-дин 3-курсунин сту-

дентка Диана Бабаева (диплом, 30 ағъзур манат), 2-чадаиз ДГПУ-дин 2-курсунин студент Мурадали Улубегов (диплом, 20 ағъзур манат), 3-чадаизни пудкас - ДГПУ-дин 3-курсунин студентка Милена Агъмирова, ДГПУ-дин 4-курсунин студентка Назиля Магъмудинова ва ДГУ-дин 3-курсунин студентка Зурият Аразова (гъар садаз - дипломарни 10 ағъзур манатдин къадарда аваз пулдин пишкешар) лайиху хъана. Абуруз гъакын Мансур Күрревидин «Етим Эмин. Цуувай куз тахъял царап» ктабарни гана.

Къейд ийин хьи, конкурсда квениквичи чаяр къур студентихъ галаз «Лезги газетдин» редакцияди алакъяяр хъуда, абуруз жуъреба-жуъре тапшургъар гуда. Мишли прессада квалахиз абуруз хуш жедайдак чна умуд кутазва.

Келзвайбурун арада акъажунар

Къагъриман ИБРАГЫМОВ

20-февралдиз Дербент шегъерда, Лезгийрин Стап Сулейманан төвәрцихъ галай госмуздрамтеатрда меръяматлувилин «Возрождение Дербента» фондунин күмекчалди шегъердин мектебра келзвайбай аялрин арада XX асиридин Гомер Стап Сулейманан эсерар хъсандин келунай тешкилнавай конкурс күнле фена.

Стап Сулейман дидедиз хъайидалай инхъ 155 иис тамам хъуниз талукъарнавай миракат, иштиракчырын агалкъунар хъун алхиш авуналди, Лезги театрдин директор, жюридин председатель Динара Эминовади ачухна. Фондуни крат идара ийизвай директор, шаир ва алим Азиз Миражбекова квати хъанвайбур конкурсдин шарттарихъ галаз танишарна.

Конкурс, сифтегъан ва чехи классра келзвайбай аялар къве дестедиз пайна, күнде тухвана. Иштиракчырин къадар 30-дав агаънавай.

Жюрифик квайбурун арада Лезги театрдин директор Динара Эминовади - председатель, театрдин кылин режиссер, РД-дин лайиху артист Казбек Думаев, РД-дин искуствоирин лайиху деятель, композитор, «Лезги газетдин» ху-

си мухбир Къагъриман Ибрагимов, Дербентдин педколледждинни Беликдин гимназиянын лезги чаланни литературадин муллымар тир Рагнета Алибекова ва шаир Гъулангерек Ибрагимова авай. Нетижада сифтегъан классринг дестедай 1-чадаиз Фарид Къурбанов (СОШ №13, 2-кл., муллым В.Къасумова), 2-чадаиз Мегъамед Азизов (СОШ №11, 2-кл., муллым Н.Бабаева) ва 3-чадаиз Азиза Гъасанова (гимназия КМ, 3-кл., муллым А.Уржева) лайиху хъана. Чехи классринг дестедай 1-чка Муғъульдин Гъасанова (гимназия КМ, 7-кл., муллым Т.Магъмудова) 2-чадаиз Рейган Семедовади (гимназия КМ, 7-кл., муллым Г.Адаева) ва Зульминат Къазиагъмединова (2-нумрадин гимназия 5-кл., муллым А.Магъмудова), 3-чадаиз Имам Къурбанова (СОШ № 13, 8-кл., муллым Л.Савзиева) ва Амина Сеидовади (СОШ №15, 11-кл., муллым Р.Алиева) къуна.

Квениквичи чайриз лайиху хъайи аялриви абурун муллымрив гъар садаз 1-чадаиз -10, 2-чадаиз - 7 ва 3-чадаиз 5 ағъзур манатдин къадарда аваз пулдин пишкешар вахкана.

Чаяр тахъял аялрик, гъар садаз ағъзур манат гунади, гъевес кутуна. Муллымрив зегъмет сертификатар гуланди къейдна.

12 лагъай сеферда

Агъмед МАГЬМУДОВ

21-февралдиз Стап Сулейманан районда лезги чалан месэлайриз талукъарнавай илимдинни тежрибадин 12-конференция күнле фена. Ци ам Дағыустандын халкъдин шаир Стап Сулейманан 155 иисан юбилейдиз талукъарнавай.

Конференция гатундалди вилик республикадин жуъреба-жуъре районрайни шегъеррай хтанвай мугъманар Гъажи Давуд Ширвандин хан яз тестикъ хъайидалай инхъ 300 иис тамам хъуниз бахшнавай, Мелик-Мамед Альбалаева янавай шикилрин выставкадиз килигна.

Гъульгъунлай вири конференция күнле физвайз залдиз фена. Меденитдин макандин фойеда, залда авай XX асиридин Гомеран умурмурдиннин яратмишунрин рекъиз, лезги чалаз, милли меденитдиз, халкъдин адтриз талукъарнавай стенди, жуъреба-жуъре экспонатри чеп фикир желбазавай.

Конференция райондин кыл Сайд Тимирханова ачухна. Ада, иштиракчыриз Диед Чалан международный югъ мубаракна, миракатдин асул макъсадрикай, адахъ авай метлебдикай ихтилатна. Гъульгъунлай лезги чалан месэлайриз талукъарнавай докладар газа «Лезги газетдин» кылин редактор Мегъамед Ибрагимов, Дағыустандын халкъдин артистка Фаризат Зейналова, Стап Сулейманан Квалин-музейдин илимдин къул-

лугучи Фейзудин Мамедов, Дағыустандын писателрин Союздын лезги секциядин регъбер Максим Алимов, Тахо-Годидин төвәрцихъ галай институтдин илимдин къулгугъчи Жаклина Мейланова, «Дағыустан» РГВК-да эфирдиз ақытзавай «Вахтар ва инсанар» передача тухузтай Владик Батманов, филологиядин илимприн кандидат Азиз Миражбеков, «ССР» ООО-дин генеральный директор Навои Бутаев, лезги чалан муллым, шаир Гъулангерек Ибрагимова, Мегъарамдхурун школа-интернатдин директордин заместитель Алаудин Саидов, Алкъвадар Гъасанан музейдин директор Гъусейн Гъусейнов ва масабур рахана. Абурун докладдин арада мектебра келзвайбай аялри - конкурсрин гъалибийри - Стап Сулейманан шишир келин.

Тъар йисуз адет хъанвайвал, цини меръяматлувилин «Умуд» фондунин патай аинин директор Савин Велиева хайи чал хъунин макъсаддади районада күнле тухтай конкурсрин, олимпиадайрин гъалибийри - муллымриви аялрив, мектебрин коллек-

тиврив пулдин пишкешарни гъурметдин грамотаяр вахкана. Ада гъакын фондунин тешкилатчи, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Имам Яралиеван патай конференциядин иштиракчыриз чалан сувар мубаракна ва фондуни идалай къулхуны хайи чал хъник пай кутазвайбурун зегъметар пулдин пишкешралди къейддайдакай лаъна.

Тебрикдай кар я

Чи мухбир

Хайи чал хъунин месэлайриз Ахцегъердиндани тешкилпудаказ эгечун шад же-дай кар я. Икк, райондин образованидин управленидин кыл, филологиядин илимприн кандидат Халидин Эльдарован гафаралди, лезги чалан хъунин ва вилик тухунин къвалах муниципалитетда махсус пландин бинедаллаз күнле тухузва. Кылди къаҷуртла, а планда хайи чалаз талукъарнавай миракатар района да гъар ваца тешкилун къейднава.

22-февралдиз Ахцегъердин 3-нумрадин юкъван мектебда «Хайи чалан виридалайни хъсан муллым-2024» конкурсдин муниципалитетдин дережада аваз күнле фейи паюнин нетижаяр къуна. Миракатда райондин кыл Абдул-Керим Палчаева, Халидин Эльдарова, мектебрин директорори, муллымри иштиракна. А.-К.Палчаева вичин раҳунра хайи чал чирунихъ гыкъыван еке метлеб ва ақылтзавай несилирз лезги чал чирунин карда муллымрив хиве гыыхтин еке жавабдарвал аватла къейдна.

Халидин Эльдарова хабар гайвал, хайи чалан виридалайни хъсан муллым хъягъун патал конкурс Ахцегъердин районда ци сифте яз ихтигин деражада аваз тешкилнавай. Акъажунрин нетижакда 1-чка - Ахцегъердин 1-нумрадин мектебдин муллым Умхан Мисиевади, 2-чка - Ахцегъердин 3-нумрадин мектебдин муллым Түккезбэн Гъажиевади ва 3-чка Къу-

рукаларин мектебдин муллым Эсли Эльдаровадини Ахцегъердин 2-нумрадин мектебдин муллым Фатимат Сутаевади къуна.

Конкурсда иштиракай вири муллымрив - грамотаярни савъятар, гъалибидизни квениквичи чаяр къурбуруз алаба яз пулдин пишкешарни гана: 1-чадаиз - 50, 2-чадаиз - 30 ва 3-чадаиз (гъар садаз) 10 ағъзур манат. Къейд ийин хьи, пулдин такъатар А.-К.Палчаевани меръяматлувилин «Содействие и помощь» фондуни чара авунвай.

Гъакъикъатдани, зегъмет къейд авуни, руъь, ашкъи кутадай серенжемар къабулунни хъсан нетижаяр гуда. Ахцегъердин хайи чалан месэлайриз къагъындарни зегъмет къейдай кар я!

Хизандин ѹис «Иисан месэла» конкурсдиз

Гъурметрин къужахда

Хазран КЬАСУМОВ

Зун паталди къудратлу ва зурба уълкве жув яшамиш жезвай Эминхуруелай, Стлал Супейманан райондилай башламиш жезва. Шаир Шамсудин Тагырова лагый гафар риклөл къввезва: «Дүньяда иер, гуручег чкаяр гаф ава, амма заз виридалайни зи хайди тир Камарринг хубр багъя я».

Зазни Эминхуру ала, багъя я. Яшайишдинни экономикадин рекъерай вилик фенвай, шегъердиз ухшар хънвай анин къилин девлет, гъелбетда, ана яшамиш жезвай инсанар, гъурметлу хизанар я.

«Кылди къачур са хизандин баҳтуникай санлай уълкедин баҳт арадал къввезва», - Президент Владимир Путин лагъай и гафар риклөл аваз, и йикъара зун Эминхуруун администрациядин кыл Сабир Юзбековдан патав фена, ада хуруун гъурметлу са хизандикай маъбала хъин зи фикир тирди лагъана.

- Дагъдин зонадай эвичнавай 6 хуруун - Ялцугърин, Хутаргърин, Хипитирин, Цицлерин, Къеанрин ва Бигерин жемятар, са хизан хъиз, дуствиледи, гъурметлудаказ яшамиш жезвай хурий гыи хизандин тъвар къан, гъидан - тақъян? - лагъана ада.

Юквар-чиплер ягъядалай гъульбуниз чун зегъметдин ветеран, хуруун ағъсакъалприн советдин член, «Хутаргъар» ва «Хутаргъвия» таборин автор Исмаил Яралиевич Агъмединов хизандикай хъидай фикирдан атана.

- Исмаил Яралиевичин хизан гъар са реекъяй гафбурууз чешне я, - давамарна Сабир Юзбекова. - Хурие кыли тухузтай гъар са кардик и хизанди еке пай кутазва. Низамдин, ахлакъдин рекъерайни тукъив хизан я. Исмаил Яралиевичин адан уъмуърдин юлдаш Перизат Гъажибогонадиз гъурметлудаказ санал яшамиш жез мукъвара 50 йис тамам хъун - «къизилдин меҳъер» - къейдна. Та-рифлу хизан я, тамам очерк къидай.

Хуруун администрациядин работникинини сусарин ва хтулрин арада авай хуш рафтартал акурла, чазни шад хъана. Ихтиин хизанар гъар са хуруун, райондин, санлай жемиятдин бине, девлет я.

Исмаил ва Перизат Агъмединовиҳ, абруун веледрихъни хтулрихъ галаз чна яръгалди ихтилатар авуна.

Исмаил Агъмединов 1952-йисан 10-октябрьдиз Хутаргърин хурие Ватандин Чехи джевдин ишириракчи, гафар йисара 17-партъездидин тъварунихъ галай колхозда малдарвиле къалахай Яралидинни саки 50 йисуз колхозда ва гъульбунлай «Аламишинский» совхозда рабочийвиле зегъмет чугур Аятхалуман хизанда дидедиз хъана. Ада 6 велед авай Чехи ва гъурметлу хизанда тербия къачуна.

9-классадал къван Хутаргърин школада көлни. 1969-йисуз Къасумхуруун 1-нумрадин юкъван школа акъалтларай Исмаила 1970-1972-йисара Советтин Армиядин жергера ГДР-да къулгугъуна.

1973-йисан 16-декабрдиз Исмаила ва ялцугъви Гъажибоган руш Перизата чин сирер сад авуна.

Гъеччи члавалай чилин къадир аваз, зегъметдал риклөл алаз чехи хъайи Исмаила гъульбунлай Дагъустандин хуруун майшатдин институт акъалтларна, зегъметдин рехъ «Зардиянский» совхозда уъзумчиилин бригададин бригадирвиле къалахунилай

жегъилрин насиғъатчи яз, ада еке къвалах тухузва. Ада Эминхурууз эвичнавай вири хуриерин тарихни, бубайрин хъсан адетарни хъсандиз чида. Икл, И. Агъмединова 2019-йисуз Махачкалада «Мавел» чапханада «Хутаргъар» тъвар алай ктаб чандай акъудна. Ана хуруун тариҳдикай, мулкаркай, булахрикай (абур Хутаргъа 32 авай), тухумрикай, адетрикай, ағъалийрин яшайишдикай, милли хуриекрикай, Ватандин Чехи джевда ишириракай хуруунвийрикай итижлу къыннар, делилар ава.

Исмаил Яралиевичин гъульбунлай акъудай «Хутаргъвия» ктабда и хуруун саки 100 касдин уъмуърдинни зегъметдин рекъерикай къхенвай курууб очеркар гъатнава.

- За къхенвай ктабар зи веледри, хтулри риклөл алаз келзава, - лугъузва Исмаил Яралиевича. - Абуруз хуруун тарих хуралай чир хънвай. Ида, са шакни алачиз, жегъиль несил чи тариҳдад, бубайрин адетрал риклөл алаз чехи хуныз къумекда. Зи ктабар хуруунвийрин къвалерани ава.

Чахъ галаз Агъмединовин къвализ Эминхуруун библиотекадин заведуючий Алла Буржалиевани атанвай.

- Исмаил халу чи библиотекадин советдин членни я. Ада чаз къвалахда еке къумек гузва, библиотекадиз вичин ктабарни балъшнава, - лугъузва Алла Буржалиевади. - Библиотекада лезгийрин машгъур писательринни шаирин юбileяр къеиддайла, чал ва адетар хуниз талуу мярекатар къиле тухдайла, ада активиледи ишириракзана, библиотекадин келзавайбуруз меслятар къалурзана, Ватандиз, чи бубайрин адетрал варфалу хуниз, дидед чал хуниз эвер гузва.

И хизанда мугъманвиле авайла чна къятланна хъи, Исмаил Яралиевичин Перизат Гъажибогонадиз бахтлувал гузваи асуул чешме тукъив хизан, ферли веледар ва хтулар я. Диде-бубади къуд гадани са руш тербияламишна, уъмуърдин шегъредал акъуднава.

Абурун Чехи гада Малика яргъал йисара Сургут шегъерда журиеба-журие карханайра охранада къвалахна. Ана яшамиш жезвай мукъкуб гадаяр тир Вагифа (капитандин чинда аваз) ва Вадима УФСИН-дин къуллушда къвалахна. Алай вахтунда абур пенсияда ава. Руш Дианани вичин хизан галаз Сургутда яшамиш жезва. Майил Эминхурие ава, майшатдин къвалархал машгъул я.

Исмаил ва Перизат Агъмединовиз 13 хтулди риклөл шадвал, къланвал гузва.

- Жуван хизандилай, веледрилай тариф авун туш, чаз кефи хун, векъи гаф лугъун чидай кар туш, - лугъузва Перизат Гъажибогонадиз. - Чи хизанда сад-садаҳ галаз «чан даҳ», «чан диде», «чан руш, свас» лугъуз рахазва. Чи къве свас маса миллтрин векилар я. Чна абурузни хизандин рафтартарилер, милли адетарни хуриекар чирнава. Лап хъсандиз чир хъанвачтлани, сусарни чахъ галаз (алакъизавайвал) лезги чалал рахазва.

...Чун Агъмединовин чехи, гъурметлу хизанда хъайи къвед-пуд сяддин вахт акунатакуна акъатна. И хизандикай за гъульбунин йикъара са шумуд касдивай чин фикирар лугъун талабана. Яргъал йисара и хизандих галаз дуствиледи алакъаяр авай Абдуразак Закаржаева, «Аламишинский» совхозда директор яз къалахай Сейфудин Маллаева, агроном Алимет Аллагъвердиева, Къафлан Османова, РД-дин хуруун майшатдин лайихуу работник Алимирзе Агъамирзоева, хуруун АСП-дин пешекар Къизилгуль Мегъамедовади ва масабуруу чаз и хизандикай, къилди Исмаил ва Перизат Агъмединовикай хуш, разивилин келимаяр лагъана. Эхъ, Низами Генжевиди лагъайвал, и хизан «бахтунини гъурметдин къужахда ава».

Ку хизанда баҳт, гъурмет, берекат мадни артух хурай, гъурметлубур.

Сагърай лугъузва!

И мукъвара къисметди зун Астрахан шегъердиз ЧУЗ КБ «РЖД-Медицина» махсус централдиз акъудна. Ина зун чи ватанэгъли, бине Докъузпара райондин Миргагърин хурий тир илимприн доктор, профессор, машгъур

хирург Элдар Абдурагъимович КЧИБЕГОВА къабулна. Гъам себ яз, ана зи сагъламвилин гъал вири патарихъай ахтармишна, гөрек дарманар, сагъламвал мъякемардай асуул рекъер теклифна.

Зи къайгъуда и больницадин терапиядин отделенидин (заведуючий - Маргарита Петровна Иванова) саки вири персонал, дуктуррилай гатлунна, медсестрайрал къведалди, вири сад хъиз, къачел хъана. Маргарита Петровнадиз за къилди сагърай лугъузва!

Къилинди ам я хъи, клиникада инсандин бедендин вири органар, паяр дериндей ахтармишдай алай аямдин лап цийи ва муракаб техника, технологияр, тадаракар кардик ква. Гъахътин вини держадин пешекаррини къвалахзана. Заз чир хъайивал, Элдар Абдурагъимович чалай гъеъри, ана хейлин маса дагъустанви алимрини, дуктуррини - халисан пешекарри зегъмет чугъвазва. Абуру ағъалийрин патай гъурмет, авторитет къазанмишна. Хейлинбурухъ гъурметдин чехи тъварар ва государстводин маса шабагъар ава. Им дамахдай кар я. Абурухъ саки вирибурухъ галаз зун а йикъара танишни хъана. Абурун чирвилери, рафтартарилери, чиб тухузвай тегъерди, студентрини алимри, дуктуррини меддесстрайри, къумек кълан атанвай начагъбуруу, къурелди, саки вирибуру чи ватанэгълирин ва санлай клиникадин къиле авайбурун, пешекаррин гъакъиндай авур раҳунар, чакадин газетрай, телевиденидин канапрай а йикъара (Россиядин АН-дин 300 йис къейдзавайла) акур материалри зун гъейранарна. Сагърай чеб вири!

Ина чи Чехи Ватандин гаф халкъарин векилри, дуствиледи, гъил-гъилье къуна, къвалахзана. Чахъ, дугъриданни, чехи илим ва гъахътин медицинадин, хъсан пешекарни, риклөл михъи инсанарни гаф ава!

И чар къхиналди, заз неинки са Астраханда устадвиледи къвалахзани, гъакъ чи Ватандин вири пиллерэ зегъмет чугъвазай къегъял рухвайризни рушариз сагърай лугъуз къланзана.

«Лезги газет» келзавай дустаризни, эгер са гъихътин ятла начагъвилери, уъзурури квек къала-булух кутазватла, халисан пешекаррин патав вахтунда фин меслят къалурзана. Чи газет виринар келзава, ада гъурметзана!

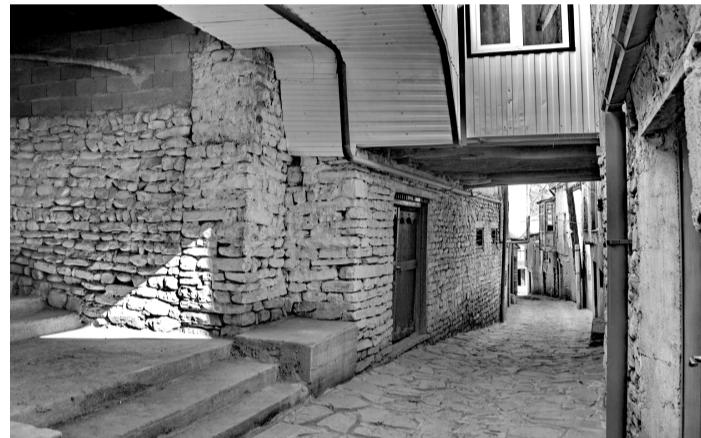
Чими саламралди, Дербентда яшамиш жезвай мигъяръви Израфер Мисенович НУРАГЪМЕДОВ.

Ахцегъар - туризмдин меркез

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

(Эвол - 7-нумрада)

Октябрдин революциядин вакъиатын нетижада урус аскерри Ахцегъа тади гъалда чин итижар турдалай кулуухъ къеле са къадар вахтунда иесисуздаказ амукъна. Ахпа гульбъунин йисара адарай онэгълийриз гъар жувереда кууллугъязава: 1920-1930-йисара цийи гъукумдин дустагъхана яз, Ватандин Чехи дядединни адалай гульбъунин йисара аялрин къвал-интернат яз, 1950-1960-йисара школа-интернат, 2-нумрадин мектеб, пионерлагерь яз. Гульбъунлай 1970-1980-йисара къеледин мъякем цлара Дербентдин «Электросигнал» радиозаводдин ва 2000-йисара инсанрин гъар ийкъан игтияжирини эцигунрин материалтин карханаяр хъана. Советтин Союз члайдалай кулуухъ тарихдин па-

Чиле къван тунвай къульгъине магъле

ра вакъиатын шагъид хъай машгъур къел, Вирироссиядин мана-метлебдин архитектурдин памятник яз, РФ-дин ирсеник акатзавай зурба имарат, гъайиф хъи, къайгъусувиледи виридан рикелай фена, чкиза. Къеледин цларни бастионар

ханва. Къве муртебадин къилин дараматдин къавара яд гъатзава, килиса ацахъзва, офицеррин къвалер хаталу гъалдиз къвезза, къве гектар къван баркаван чил къалгъанрини вергери къунва... Разивиледи къейд ийин: тарихдин ва дядедин архитектурадин и зурба имарат түккүр хъувунив эгечнава. Ам нубатдин сеферда ва яргъалди халъдин кууллугъда жедайдак умуд кутазва.

Ахцегъар албур хуунин программадин бязи месэлайрикай

Ахцегъарин чими дарман ятарин санаторий-гъамамар реконструкция авун.

Райцентрадин магълейрин къульгъине мисклинар түккүр хъувун.

Келез хев дагъда Шарвилдиз памятник хажун. РФ-дин лайихлу художник Шариф Шагъмарданова б метрдин къакъан памятник гъазурнава.

Ахцегъа райондин къадим тарихни девлетту мединият раижавай ктабар чапдай акъудун.

Алай вахтунда Ахцегъарин ООШ-дин дарамат вичин сифте-гъан мурад-метлебда, яни Мирзе Али къазидин медреса ва ктабхана яз түккүр хъувун, кардик кухтун ва школа патал цийи дарамат эцигун.

Ахцегъарин тарихдин пай ана юкъван

асиррин архитектурадин ансамбль-акунар хвена түккүр хъувун. Туризм артмишун патал акъалтай важиблуди тир и месэлэдив эгечнава: Ушехъарин, Хъваскаррин магълейрин чиле раган къван тунва икмад.

Райцентрадал алай «Самур» мугъманхана ахлудна, адан чкадал вири къулайви-лер авай ва вичин вилик светомузыкадин еке фонтан квай 4 муртебадин хъсан мугъманхана эцигизава. Ам гъилевай йисуз ишлемешиз вахкудайвал я. Эцигунрин майдан геъеншарун патал анал алай кульгъине къвалер чуклур хъувуна, абурун иесияр яшайшидин цийи къвалер хуналди рази хъувунва.

- Районэгълияр хъвадай михы целди таъминарун патал «Лаалан (Рутулрин вац) - Ахцегъа» цин турба гъун. Адан 340 млн манатдин проект экспертизадай акътнава, къалахрив эгечизава.

Кадин «Ахцегъарин ичкер» бренд-дамах арадал хуун патал 200 гектардин майданда виниз тир беъгерлувилин ичин багълар (адакай 50 гектар - 2024-йисуз) ва 60 гектардин ципцилухар кутадайвал я.

Ахцегъарин къеледин къазармаяр

Девирдин истемишунрив къур ва маҳсус холодильникралди тадаракламишнавай емишрин гъамбархана эцигун.

Хуриерин клубар (СДК), къайдадиз хана, тадаракламишун.

Калукани Цуруга цийи школани аялрин бахча ва Ахцегъани Луткуна аялрин бахчар эцигун.

Дагъустандин халъдин писатель Къияс

Межидован тъварунихъ галай аялрин яратмишун къвал (ДДТ) ва Хасбулат Аскар-Сарыджадин тъварунихъ галай художественный школа патал кутугай цийи дарамат эцигун.

Ахцегъа 400 аялдин (100 чкадин обще-житини галай) школа-интернат эцигун.

Районда гамар-халичаяр храдай искусство ва халъдин гъилин-туплун маса сенят-карвилер арадал хун.

Уста Идрисан муть (ци адан 100 йисан юбилей я!) ва адан къилихъ галай Гъвойи кимин майдан аваданламишун.

Туриствилини къурулуш геъеншарун ва икмад.

Хъсан эвол - им кардин са пай я лугууда. Аквазвайвал, район абад ва жемят хушбахт авунин хъсан краив райондин кылие авайбур активнидаказ эгечнава. Ида, гъелбетда, жемят руьгъламишна, пакадин хъсан ийкъахъ-гележедихъ адан инанмишвал артухазава. Эхъ, бажарагъгуль, баркаллу чирагъметту бубайрин гъилин имаратарни гъумбетар хуналди, түккүр хъувуналди ва районда халъдин экономикадинни яшайшидин метлебдин дараматар эцигунлари, ина неинки туристилини бизнес, къурулушар арадал гъизва, гъакъни, къильгъизилеси, акъалтзавай жегиль несил милли тарихдинни мединиятдин месэлайрик шерикзава, албур ватанпересвилини руьгъдаллаз тербияламишзава. Ихтиин зурба краик къиль кутуна, албур бажармишзай райондин кылие авайбурууз, реъбер Абдул-Керим Палчаеваз, гъакъи багъри ватандихъ рикл кузай жумарт къегъал руҳвайриз районэгълийри риклин сидкъидай сагърай лугъузва.

сятдин 6-далди), 8-800-200-98-04 нумрадай зенг авуналди, гъакъни газдин компаниядин векипри муштеридиз тамамарзавай къуллугъдин еридайканы лугъуз жеда.

Дагъустандин агъалийрин - газдин муштерийринг къулайвал патал «Газпром межрегионгаз Махачкала» ООО-дин сайтда - www.mkala-mrg.ru «Абонентдин хуси кабинет» кардик ква. Ада абонентдиз онлайн-къайдада вичин лицевой счетдиз талукъ делиплиз килигдай, газ гъисабдиз къачузай тадаракрин рекъемар агакъардай ва газдин гъакъи гунихъ галаз алакъалу гъахъ-гъисабар, къвалий къецел экъечи тавуна,

Суалар аватла...

ООО "Газпром межрегионгаз Махачкала"

8-800-200-98-04

звонок бесплатный

«Газпром межрегионгаз Махачкала» ООО-дин муштерийринг итижар фикирда къуналди, газ ишлемишзайбуруухъ ва яшайшидин къвалер газламишунин программадин иштиракчирхъ галаз алакъа хуун патал арада мензил авай къайдадин къуллугъар тешкилнава.

Муштерияр патал са шумуд каналдикай ибарат телефонрин пулсуз алакъадин линия арадал гъанва. Адан къумекдади агъалийривай газ ишлемишунихъ галаз алакъалу яз арадал къевзэвай вири суалриз жавабар жағыуриз жеда.

«Алакъадин централ» газдин гъакъи гунихъ галаз алакъалу яз арадал къевзэвай вири месэлайрин гъавурда твазва: аниз зенг авуна, къват хъанваи буржунин къадардикай ва адан себерикай, газдин кардик квай тарифрикай, гъакъи счетчик ахтармийшдай вахт ва и къвалахъ къиль тухузай къайдада гъихътнинди килиг. Идалайни гъейри, күнне газдин гъакъи гуун патал ишлемишнавай банкуну газдалди таъминарзайвай идарадиз пулдин таъкъатар рекъе тунвайдан гъакъиндай делилар хъуда.

«Алакъадин централ» къвалахдин вахтунда (пакаман сятдин 9-далай нянин

абонентвилин къуллугъдиз, кассайриз телефони ийдай мумкинвал гузва.

Гъакъни «Газпром межрегионгаз Махачкала» ООО-дин сайтда генеральный директор Р.Мурадов «Интернет-приёмный» ачухнава. Адан къумекдади компаниядин къилиз суалар арада кас авачиз гудай мумкинвал ава. Теклифар, талабунар гъам газдин муштерийривай, гъамни догазификациядин программадин иштиракчиривай рекъе тваз жеда.

Арза ийизвай касдин къулайвал патал «Интернет-приёмный» асуул месэлайрин ва сүалрин классификатор, яни албур дестейриз пайзывай алт кардик кутунва: газламишун ва технологический галкүрунар, газдин гъахъ-гъисабар, къвалин къене авай тадаракриз технический рекъяяр къуллугъ авун, зегъметдин алакъаяр, производстводин хатасузвал, коллективдин этика ва икмад. «Интернет-приёмный» къуллугъ ишлемишун патал асанти я ва ада муштеридин къильдай са гъихътин ятани маҳсус чирвилер хъун истемишзава.

ПЛАТИТЕ ЗА ГАЗ
БЕЗ КОМИССИИ
ЧЕРЕЗ ЛИЧНЫЙ
КАБИНЕТ АБОНЕНТА

Яшайышда ишлемишнавай газдин гъакъи гуун патал нагъд пул галачир къайдадай садрим менфят къаучун тавур ксариз чна и кар смартфонар ва планшетар паталди тир «МойГАЗ» ва «Газ Онлайн» приложениирин, гъакъни компютердин ва я ноутбукин къумекдади «Газпром межрегионгаз Махачкала» ООО-дин сайтда (www.mkala-mrg.ru), «Хуси кабинет» ачухна, къилиз акудун теклифзава.

Арада мензил аваз къалахдавай къуллугъдин къумекдади муштерийривай, къвалий къецел экъечи тавуна, вичи виликъдай гайи пулунин гъакъиндай делилар ахтармийшиз, вич гъикъван буржуя ятла чириз, ишлемишнавай газдин къадар гъисабдиз къачузвай тадаракрин делилар идарадив агакъариз, гъакъни газдин гъакъи винел къил татана, гуз жеда. Приложенида хуси майдан ачухнин (регистрация) къвалах къулайди авун патал чна и кардин гъар са камуникай къилид ва тамамдаказ къизва.

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ,
тарихчи, писатель

Ричал дереда авай хуърериз ки-
лгайла, Камар (Камархуър)
геж арадал атанвай ва ви-
чихъ къетен къайдаяр, лишанар авай
хуър хъана. Ам арадал атунин гъакъи-
кыи малуматар, делилар, тарих тайин
туш. 1886-йисан переписдин делилрал-
ди, хуъре 19 къвал, 51 итим, 48 дишегъли
авай. Хуър алай чка лап къулайди тир.
Аниъ хъсан техил цадай мулкар, мал-
къара хъдай уърьушар, там, реъвъ,
булахар авай. Лап фад вахтара и дереда
санани авачир «чъамха» ва «къабгъан»
чуъхверрин еке багъ кутунвай. Иней
гъар ийсуз чуъхверар къунши хуърерин
жемятрини туҳудай. Хуърун мулкар
Захитирин, Цналрин, Цлахъирин сергъята-
ра акъадалди ава. 1966-йисуз хуъре
авай пуд тухум - Наврузар, Сулейманар,
Ағъмедак - вири 13 къваликай арадал
атанвайбур тир. Вири малдарвилел,
мағъсулдарвилел, устларвилел машгъул
жезвай. Хуърун майишатда къвалах
авунин алатор гъазурдай устларар ина
Къурбаналиев Рамазан ва Алиев Саид-
дагъмед тир.

Дишегълийри гамар, рухвар, гуль-
пультар храдай, къвалин, майишатдин
къвалахар ийдай.

Чипхъ къвалахдин ва яшайшдин ви-
ри шартлар чкадал алай жемят, къуни-
къунши хуърерихъ газа са алакъа-
ни авачиз, пата-къерехдиз экъечи тийиз
яшамиш жез хъана.

хуралай чайдин тъуруналди калин нек
авадариз, хуъз хъана.

Сад-къве гъафте алатаила, аял та-
хъянвай и субай диде некледал атана.
Вири и кардал аламат хъана. «Аллагъ-
ди гайила, тежедай гъчи са карни авач»,
- луъуз хъянан и агъвалат акур вирида.

Дугъриданни, и аламатдин кар Ал-
лагъдин патай тъвечи къурле аялдиз
ганвай ризки хъана. Цийи дидедин
некледал Чехи хъайи, Мислим тъвар ган-
вай веледдикай еке буй-буха авай,
диде-бубадиз, жемятдиз, Ватандиз ва-
фафу къагъиман, пагъливан хътина къе-
гъял инсан жкатна. Ам вири жемятдихъ
галаз Цийи Фиригъирин хуъръуз къч хъана.
70 йисан яшда аваз, дунъядилай
фена.

1936-йисуз Камар ва Кура хуърер
сад хъана, цийи девирдал элячина, чпиз
Стал Сулейманан тъварунихъ галай кол-
хоз тешкилна. Колхоздин сад лагъай
председатиле Тагъирбеков Тагъир
хъяна. Гъкуматдин планарни тамама-
риз, стхавиледи къвалахиз, абур ислягъ-
виледи яшамиш жезвай.

Гъайиф хъи, 1941-йисан 22-юнодиз
Гитлеран Германияди чи улкведал ве-
гъини жемятдин исплять девир чурна. Ка-
марвияр Ватан хуън патал дяведин жен-
гериз рекье гъятна.

Дяведа чпин чанар гайи къегъял
рухвайрин тъварар:

МЕГЪАМЕДОВ Гъажи - 1922-йисуз
дидедиз хъана. 1941-йисуз Хив РВК-
дай фронтдин фена, 44-нумрадин стрел-
ковый полкуна, 42-нумрадин стрелко-

вай дагълух хуърер арандиз къчарунин
къаардалди пулдин, эцигунардай вири
такъатрин къумекар гана, дигидай гужлу
чилерал къчарна.

Камархуърят Ватандиз ва жемят-
диз вафалу инсанарни акъатна. Абуру
и гъвчи хуърун тъвар Дагъустандиз
машгъурна, адаплатлудаказ жавабдар
куллугъурал къвалахна. Ахътинбурун са
шумудан тъварар къаз къланзана:

ТАГЬИРОВ Шамсудин и хуъре
1936-йисуз дидедиз хъана. Буба Ватанд-
дин Чехи дяведа къейи ам дидедихъ га-
лаз хуъре текдаказ амуъкына. Са бубат
къвачел акъалтайла, ада Махачкъаладин
ракъун рекъерал фяле яз къвалахна ва
мукъва-къилийрикай, Ватандикай, дуста-
рикай цүлдэрлди шиширар къхена.

Эдебиятдин вафалу векил хъайи же-
гиль ракъун рекъин фяледикай шаир хъана.
Адан къуд ктаб гъкуматдин чапхана-
да басмадай акъатна. Икъ, Шамсудин Та-
гиевирован «Инсанни Ватан», «Зи бахт»,
«Фяледин гъилер», «Чайник» ктабри
кълзайбайбуруз шадвал гъана, шаирдин
тъварни машгъурна. Ам Дагъустандин
писателприн Союздиз къабулна.

КҮРРЕБЕГОВ Гъусен, 20 йиса
авай жегъиль яз, 1942-йисуз Ватан хуъз
фена. Атлайирин 118-нумрадин полкуна
отделенидин командир хъана. Дяведил-
ай гъкуматдин жавабдар, регъбервал
гудай къвалахар авуна. Хейлин вахтара
Хив райондин банкдин управляемый,
пуд хуъръай ибарат Фридрих Энгель-
сан тъварунихъ галай колхоздин пред-

Къуне вуч лугъуда?

**Аманатар физва вири
базардиз...**

Бикеханум АЛИБЕГОВА

Зи Чехи баде Зарифадин 105 йис тир-
ла, адан мецелай вичин руш Пенкераз,
адани вичин руш Фатумадиз - зи дидедиз,
адани заз лагъай гафар рикъел хана, зун
гъар сеферда мягътепарзана. Сир туш,
виликдай итимар гатфарилай зулалди хи-
пер гваз дагълариз экъечдай. Дишегъли-
яр аялар гваз къвалье жедай. Юкъуз хипе-
ри чур недайла, чубарни гагъ кфил ядай,
гагъ дармандин хъчар къватдай. Бязи вах-
тара цукъверин гузелвал акурла, атирлу
кълчылар хидалдай рагъданхид къвалериз
чпин умъурдин юлдашар тир дишегъли-
риз. Абур гъйран хъана амуъкадлай.
Дагъларин гузел ялахрикай, цукъверин
рангарикай съльтбетрини абурук гъевес ку-
тадай. А цукъвер себеб яз, кайванирин
къилиз, гъалар къупдик вегъена, гъар жу-
ре рангарин, цукъверин нехишар тваз, гам-
халича хрун атана. Гъар магъледа ва гъар
са тухумда, хуси нехиш тваз, гамар, хали-
чаяр, балкъланрал вегъедай пурар, хуржи-
нан храз эгечайдалай инихъ тахминан 700
йис алатнава жедай.

Бязи хуърера къени хразва гамар, хали-
чаяр. Лезгистанда авай халичайрин фаб-
рикяр, цехар, артелар алатаи асириду
ху-
тахна вичинъ галаз. Къвалера амай хъсан
чешнейрин халичайрин савдадиз атай
тъурквериз маса хана, синтетикадин пеке-
рихъ дегишарна. Гамар юзуриз жезмач, за-
лан я лагъана зи халудин сусани. Къурел-
ди, тармарна аманатдин чешнеяр чи лез-
ги хуърера.

Хвеши хъайи алверчийрин жибинарни
ацланна, надир хазинадин нехишрин хали-
чаяр дунъядизни машгъурна. Чун амуък-
на Бельтиядин, Ирандин гамар я луъуз. И
карди зи рикъиз гуж гузва. Заз акъл жезва хъи,
чи дагъларин чинилай а гузелвал квахъ-
нава, гуя гару гваз катнава. Асирилай
асирларин храй чи халкъдин гузел гамар-
ни халичаяр, чи аманатар, михъиз квахъ-
зана.

1999-йисуз Туъркияда авай лезгийрин
патав фейила, Кирне хуъре целегульви
Гъайдар халудин къвале заз са шумуд
жуъредин чи лезги халичаяр, гамар аку-
на. 1877-йисара абуру, улкведай фидай-
ла, гъарда вичин гам, халича тухваналдай,
чешне яз храдайвал фейи чайра. Абуруз
къадир гилани ама. Амма чна къимет ганач.
Чи бадеирин чпин кваквара халкъдин сирер
тваз храй лезги чешнеяр квахъзана.

Дербентда лезги гамаринни халичий-
рин музей ачхудай месят къалурдай фи-
кир арадал гъай Загъидин Къемберован
план къилиз акъатдалди, Дербентда гъе-
рекатна азербайжанрин халичадин музей
ачхуда...

Камархуър виликдай ва гила

Халкъдин лугъунриз килигайла, и
гъвчи хуърун жемятди VIII асирида
къаар къабулна, хуърия са рушни па-
тат тагунин ва гадайриз масанрай сусар-
ни гъун тавунин месятдад атана. Ала-
матдин кар ам тир хъи, и къаарда, чпиз
къилди цийи чал тукъурина, гъа чалал
пачхуникаини лагъанвай.

Камарри тукъурий чалан гафар ги-
лани ама. «Абуру лугъудай: къаб-къа-
жахдиз - мярекатар, шаламриз - акъал-
жунар, тұурапиз - тарашибанар, чавушдиз
- вач-хъша, папаз - сұна, итимдиз - далу,
парталпиз - абурап, шалвардиз - ағъуз
виниз...»

Цийи чалан, рушар гъульуз гунийн
ва гадайриз сусар гъунин патахъай къа-
булай къаар, крат артух яргъалди фе-
ненч. Камарар къерех хъанвай къунши
хуърерив агат хъувуна, сих алакъайра
аваз яшамиш жез хъана.

Революциядилай вилик ина агъвал-
лу Дадаш лугъур кас хъана. Ада Къа-
сумхуърел тукъвен ачхуна. Гъа вахтара
ада, алверчи яз, пек-партал, ширинлу-
хар, масанрай хъиз, хуърени маса гуз-
вай. Дадаш мергъяматлу кас хъана лу-
гъуда. Ада пул гвачир кесибиз, тъвар
хъиз, пул хъайила це лугъуз, шейэр ма-
са гудай.

Алатай асиридин 40-йисара и хуъ-
ре гъчи чалаш тежедай хътина кар хъана.
Анин ағъвали Тагъирбеков Ағъммир-
зедин паб, бедендикай аял саламатдин
хкатна, вич рагъметдин фена. Духтурри
агакъ тавур, дава-чара тахъай фуғъара
дишегъли, Алидин паб атана, гъада ху-
тхана лугъудай хуърунбуру.

Язух аял къурпе гада хурухъ аял га-
лай маса дишегълиди хуъзвай. Ағъ-
мирзие лагъайта, аял хъдай папахъ
къунши хуърера къекъвез суркъда хъана.
Са варзин алатнан, адаа Камархуър
хътина гъвчи Мехкергъай вафалу ди-
шегъли къисмет хъана. Адан тъвар Бажи
тири. Аялдин баҳтунай, къисмет хъайи ди-
деди, маса чара амачирла, аял, вичин

седатель яз зегъмет чуగуна. Дяведин ва
зегъметдин фронтра, регъбервал гуз, на-
муслудаказ иштиракунай ам гъкумат-
дин гзаф шабагъриз лайхху хъана.

МИСРИХАНОВ Мегъамедтагъира
дяведин ийсара зегъметдин фронтда
къвалахна, хуъре дяведин фенвайбурун
хизанриз къумекар гана.

Хейлин вахтунда ада Цналрин хуъ-
рун Советдин председатель яз къва-
лахна. Вичел ихтибарнай жемятдин
яшайиш, экономика, культура жакжунин
карда ада еке зегъметар чуగуна, халъ-
дин дуланажаъдин шартлар хъсанарна.

Камархуърлы сифтеълан классирин
муаллимар яз чпихъ педагогилин об-
разование авачир АЛИЕВ Саидагъме-
да ва Къурбаналиев Инжиди къва-
лахна.

Гъльгъунлай, пешекар муаллим яз,
Камархуърлы сифтеълан ва Цийи Фи-
ригъирин юкъван школайра дурумлудаказ
къвалахай АЛИЕВА Ширината саки 50
йисуз аялпиз дерин чирвилер ва чешне-
лу тербия гана.

АЛИЕВ Мирзебаса, къилин обра-
зование авай муаллим яз, Цийи Фи-
ригъирин школада гзаф ийсара дирек-
тордин заместитель, къелунрин рекъяй
завуч яз къвалахна. Ада тарсар, чирви-
лер гузай аялри олимпиадайра, кон-
курсра, выставкайра сад лагъай чакайр
къаз хъана.

1966-йисуз Стал Сулейманан тъва-
рунинхъ галай колхоз къунши Цналрин
Фридрих Энгельсан колхоздиҳ галаз сад
хъана. Ина арадиз атанвай Цийи Фиригъ-
ирин хуър экономикадин, культурадин
ва яшайишдин жигъетдай гзаф регъят-
вилер, хъсанвилер, девлетар авай чак-
диз элкъвеннә. Камар хуърий иниз къч
хъайи 13 къваликай гила саки 120 къвал-
хизан арадал атанва.

Чипхъ виридахъ еке агалкъунар, ба-
хтар хъурай

Агъа СтІалрин жуъмя мискІин ва медреса

Сажидин САИДГЪАСАНОВ,
Дагъустандин халкъдин шаир

И мискін хуърун юкъвал, Агъа СтІалрин къакъан тепейрикай садал, хажнава. Ам эцигай вахт тайндиз чизвач. Белки, пуд лагъай гъилера цийиз эциг хуъувнай дараматдин са тынал ятлани адакай кхъенва, амма чавай чириз хъянвач. Къвед лагъай сеферда ам 1840-йисуз цийи хуъувнайди малум я. Аквазвайвал, а чавауз адахъ тарсар гудай гъуъжрени галай. Мискіндихъ галаз алакъалу месэлайрикай кылнди адахъ вичин вахтунда диндин ва жуъреба-жуъре илимрай тарсар гудай устад хъун тир...

сувагъна, са къадар маса крарни авуна. Мискін ачуудалди вилик иниз атай, чириз пулдин күмекар гайи араб улькведай тир векилар жемятдилай ва мискінда цийивилер тур инсанрилай рази яз хъфена. Абуруни и мискіндин чешне Дагъустандиз мусурман дин тваз атай миссионер Абумислималай гъуъбуниз атай Абу Убейда ал-Жараҳидин девирдинди тирди тестикъарзани, парчадал кхъенвай шагъадатнама - парчадин клус-тунва.

Жуъмя мискіндин дарамат советрин гъукимдин векилри колхоздин техил хуъдай складдиз элкъуърнавай. Иесисузилин нетижка яз, сиве-сивди техилрив

Тарихди шагъидвалзавайвал, жуъмя мискінда къуллугъ ийиз хъайи Атлухан эфенди, вичин девирда еке чирвилер авай как яз, машъурвал къазанмишна. Лугъун лазим я хъи, ада тарсар гузвой медреса гъеле адан буба Имирхан эфенди бине кутунвайди тир. Мад са къетенвал ава. Тухумдин кыилер ва стхаяр тир Тегъирбегахъни Эмирханаҳъ гъэр садаҳъ чин гадаярни авай. Тегъирбегакай кавха хъана. Адан гадайри садалай гъуъбуниз мұмкүнда (ара физ, масабурукай жезвай) пуд СтІалрин кавхавилер авуна.

1911-1912-йисара, кыиле Атлухан эфендинин хтул Абдул-Фетяй эфенди аваз, и мискін пуд лагъай гъилера цийи кыилелай эциг хуъув устларар ағастаналви Султан ва ағамакъави Рамалдан я (ам, эвлениши хъана, Агъа СтІалдал амукъина). Амма мискіндин күкіл Дербентдай гъайи эрменийрин устларри лап гүзелдиз эцигна.

Жуъмя мискіндин гъакъиндай ихтиин кхъинар ава: «Ашагастальская джума мечеть - квадратная, с восьмискатной деревянной крышей, с куполом, в центре которого установлена беседка, замыкающаяся минаретом. Эта мечеть с деревянным куполом сохранена здесь с 19-20 веков». Дербент, «Горная стена, аулы табасаранцев и лезгин» Хан-Магомедов, стр. 266.

Дагъустандиз Ислам дин атунин нетижка яз, Агъа СтІалдал са шумуд мискін эцигна. Сад - Агъа магъледа, сад - Куулан магъледа, садни Агъа СтІал-Къазмайрал ала. Жуъмя мискін гынкрадин 1331-йисуз цийи кыилелай эциг хуъувнава. Адан калуб арабрин миссионер Абу Убейда ал-Жараҳидин девирдинди яз жағъанда.

Егер чун мискіндин калубдикай ва я адан чешнедикай рахайтла, Ахъцегърин жуъмя мискіндилий алатаиль, чехи-вилизи чи мискін къвед лагъайди я.

1991-йисуз мискін къайдадиз хұн патал чадин ағаляйри ва араб ульквейрин векилри гайи чепелай алакъайдай пулдихъ за материалар къачуна. Виридан күмекдалди 200 кв. метр чиле тахтаяр туна, 5 метр къакъанвал авай цлар

ацланваз, ризкы, ял агалтна, дакқаваз башламишай, дапу патан цал уццедай чкадал гъанвай. Устларри а цал цийиз түккүп хуъувна. Аллагъ рази хуърай чепелай!

Алай вахтунда 200 кв. метрдин чиле тахта туна. Къене патар сувагънава, шир янава. 240 кв. метрдин дорожкаяр экъяна. Чими ийидай цин турбаяр тухванва. Газ кудай пич эцигнава. Ам кутугай къайдадиз хуунин карда чепелай алакъайдай күмекар гайибурун арада хуърун майишатдин регъберар ва маса ксар авай. Кылди къачуртла, колхоздин председателар хъайи Османов Акима, Нежведилов Гъамид эфенди, Огни шеъзердин мэр хъайи Ибрахмалилов Мамила, районрин уртах «Кохозстройдин» начальник хъайи Аседуллаев Алимегъамеда, Гъажимирзоев Загыра, құдради хуърунныри, Мирзебутаеврин стхаяр тир Абдула ва Мирзебутая, Абдулмежида мискінда, хуъутын макъамда къулайди хуъун патал - пардин цепди чими ийидай къурулуш чипин харжидалди тухвана, хуърун харат устларри, құдради масабуру зегъмет чуғуна. Абуруз Аллагъдин сувабар къисмет хуърай!

Фекъийрин ва кавхайрин векилар

Чна винидихъни къейднавайвал, тухумдин кыилер, стхаяр тир Тегъирбегахъни Эмирханаҳъ гъэр садаҳъ чин гадаярни авай. Тегъирбегакай кавха хъана. Адан гадайри, садалай гъуъбуниз мұмкүнда, пуд СтІалрин кавхавилер ийиз хъана. Атлухан эфенди вичин гадайрикай хуърун фекъияр, кавхаяр ва къелнавай алимар ийиз алахъана. Икіл, адан хва Абдул-Гъамид эфенди чаз екез къелнавай алим, Куъреда зурба девлетдин иеси, гъа са вахтунда 1877-йисалди пуд хуърун къазини яз малум я. Агъа СтІалдал еке илимдар авайдакай хабар тир Яргъдал алай халадин итим Исаимил эфенди вичин хва Мегъамедав Агъа СтІалдал келиз турдини чида. Гележегда жегъил Мегъамедакай тарикъатдин шейхерин шейх, муршид хъайиди чаз малум я.

Агъа СтІалрин медресада Ярагъви Мегъамедалай гъуъбунин девиррани пара къадар маса хуърерин векилрини чирвилер къачуна. Абурун арада, Атлухан эфендинин рухвияр хъиз, Етим Эмин, винисталви Ших-Буба, Алкъвадар Гъасанни ава. Атлухан эфендинин хтул Абдул-Фетяй эфендинин, вичин девирда еке чирвилер авай как яз, регъбервал гузай медресада дерин чирвилер авай маса эфендейри тарсар гудайла, Агъа СтІалдал Къубадай, Табасарандай, Куъредин маса хуърерай къvez сухтайри къелна.

Мегъамед Ярагъидикай

Кыблепатан Кавказда диндин чехи дестекрикай сад тир Мегъамед Ярагъви (чи рекъемралди) 1761-йисуз виликан Күре ханлухдин Вини Ярагъдал Шейх Исмайл хизанды дидедиз хъана. Тарихдай малум тирвал, Мегъамеда диндин рекъяй сифте чирвилер вичин бубадин медресада къачуна. Са къадар яшариз атала, сухта Мегъамеда чирвилер къачун гъа чавауз Күреда лап хъсанбұруқай сад лағайды яз гъисабазавай Агъа СтІалрин медресада давамарна. Икіл, вичелай яшариз чехи халадин гада яз, Атлухан эфенди хуърун жуъмя мискінда имамвал ийиз ва медресада тарсар гудайла, адан гъилин Вини Ярагъидил тир Исаимил хва Мегъамеда кеплиз, сухтавал авуна. И мискіндин медресада жуъреба-жуъре вахтара чирвилер къачуна, чипкай гележегда магъшур инсанар хъайи абур халкъдин риклер ама.

Агъа СтІалрин хуъре машъур ксар

Имирхан эфенди Агъа СтІалдал медреса кардик кутур алимрикай сад я. Малум тирвал, адан медресада 1782-1792-йисара, буба Исаимил эфендинин сад лағай дережадин, Агъа СтІалдал къед лағай дережадин, медресаяр лап хъсан агалкъунар аваз акъалтарна, вичикай гележегда шейх, муршид хъайи Мегъамед Ярагъиди чирвилер къачуна.

Атлухан эфенди бубадивай чирвилер къачуна, медресада еке дегишилдерилер тұна, адакай сухтайриз гъар жуъредин илмір чирвилер гудай илмірнін макан авуна. Адан регъбервилек кваз дерин чирвилер къачурбурун арада шары Етим Эмин, женгчи көпілірви Гъажи-мурад, винисталви пілерин Ших-Буба, алкъвадары Гъасан ва масабур ава.

Абдул-Гъамид-эфенди - Дагъустан Урсатдин пачагълуғын къаюмвилек акатай чавауз - подпоручик, жуъмя мискіндин имам, медресада тарсар гузай алим ва СтІалрин пуд хуърун кавха. 1877-1878-йисара, пачагъдин чиновники ийизай гужар эхиз тахъана, къарагъайр бұнтар себеб яз, Ших-буба Гъажи-Мурад галаз Күредай пуд кас Дербентда асмишней.

Къайиб - подпоручик, СтІалрин пуд хуърун кавха.

Мегъамед-Керим - СтІалрин пуд хуърун кавха.

Къудрат Хенжал - Аслан ханди СтІалрин пуд хуъре вичин ихтибарлу кас яз, Яхул шеъзердай рекъе турди. Агъа СтІалдал эвлениши хъана, вичиз ина бине кутуна. 1294-йисуз (1818-йис) къена. Шайда-Юсуф хандин девирда хуърун кавха.

Мегъамедан Башир - Агъа СтІалрин кавха.

Абдул-Вағыб - СтІалрин пуд хуърун кавха.

Икърар

(Халкъдин кысадин
бинедаллас)

Шихали БАГЬИРОВ

Са итимдихъ пара раҳадай са паб жеда. Папан раҳунай итимдин зегъле фенвай, адавай сақлани жеввачир. Са юкъуз чуылдиз фенвай итимдиз аквада дерин са еке фур. Адан юкъвални са еке гъульягъ къатканва. Хквада рекъе папакай хилас жедай фикир авуна итимди. Къвализ хтайлар, папаз и акур аламатдикай ихтилатда. Итимди паб چалал гъана, къедвени фена, и аламатдиз килигүн патал. Паб фуруз килигдай вахтунда итимди адах хуртл гана, фуруз гадарна. Вич тадиз къвал галайвал рекъе гъат хуъуна.

Са гъафте алатаила хъиз, фена килигда итим паб къенватла акваз. Килигайтла, фурун са пата гъульягъ ава, агаж хъана, мұмкүн патаны паб ацуқынава. Итим акурла, папа адах гъельяътар къада. Лугъуда хъи, эгер и фурай зун ахъжатайтла, килиг за ваз вучдатла. Папакай бизар хъанвай гъульягъдини итимдиз минетарда, чан стха, ваз минет хъуй, зун и фиръавандин гъиляй ахъжуда лугъуз. Вуна авур гъурмет за гъавайда тада лағана. Язух атай итимди са яргы чуул куърсарна, гъульягъ фурай ахъжуда. Дүздал ахъжатайла, гъульягъди и касдиз мад лугъуда хъи, бес ви гъурмет за гъакл тада. Меслят ихтиндиги хъий: зун фена пачагъдин рушан туттынна ацуқыда. Рушан садавайни, са жерягъдивайнин дарман ийиз жеда, дарман анжак вавай жеда. Вуна пачагъдиз лагъ хъи, бес руш за сағъар хъийда, эгер вуна за лағай гъаҳ тайтла. Къачу пачагъдивай жуверкыдалда къил хуъз жедай гъаҳ.

Меслят хъана, хъфида къедвени гъарма вичин реҳди. Хабар гъинай, хабар пачагъдин рушан туттынна ацуқыда. Рушан дердиниз са жерягъдивайнин чара ийиз хъанаң. И хабар галукъай итимди пачагъдиз лугъуда хъи, пачагъ, вун сағърай, ви руш за сағъар хъийда, анжак вуна заз лағай къван гъаҳ гайтла. Пачагъ рази жеда ва лугъуда хъи, ваз вуч кълан хъайитлани гуда, анжак рушан дердиниз чара ая.

- Заз вуна са цұд кило къизилар гайтла, руш за сағъарда, ам раҳунни хъийда. Анжак, за жуван дарман-дава ийидайла, са касни зунни раҳан тийизвай хесте руш авай къвале хъана къандач. Меслят хъайивал, гъаҳда итим руш авай къвализ. Итим акурвалди, гъульягъ эхъечілда рушан туттынай. Ахпа итимдиз лугъуда хъи, мад зун авай чқадиз хъвез тахъурай. Атайды, за ви дұван аквада. Жұв-жувал мұкъяят, аку, гафунин иеси хъуъх. Икіл лагъана, хъфида гъульягъ.

Гъульягъ туттынай эхъечайла, руш, билбіл хъиз, рахаз башламишна.

- Пачагъ, вун сағърай, аквазва хъи, руш раҳазза, мадни хъсан хъжеда. Раҳай гъаҳ вахце зав, - лагъана

Хвеши хъайи пачагъди, гъелбетда, гана гъаҳ. Ам вахчұна, хъфида итим.

Гила гъульягъ, фена, маса пачагъдин рушан туттыниси гъаҳда. Гъадазни, са жерягъдивайнин дарман ийиз жеда. Эхир, и пачагъдивай хабар агақъда руш сағъар хъувур итимдикай. Пачагъди ракъурна вичин итимар а касдин патав. И итимди хиве къан тийиз акурла, пачагъдин жалллаты вун атун тавартыла, чаз вун къинин бүйрүгъ ганвайди лагъайла, итим мажбур хъана финиз. Гъа вилиқдай хъиз, икърар хъана итим садин галачиз тексид фида руш авай къвализ. Итим акунмазди, гъульягъди лугъуда:

- Вуна гайи гаф чұрна. Гила за вун реқыда.

Итимди гъульягъдиз минетда:

- Я стха, за икърар чұрнах хъи. Зун ваз хабар гуз атанвайди я, а зи паб фурай эхъечінава, зун адакай катнава. Къала, за вазни хабар гун, вучиз лагъайтла, вун себеб яз, за жуван риқиз къандайвал къил хуъза.

И ван галукъай гъульягъ тадиз катна. Рушни башламишна раҳан хъийиз. И пачагъдивайнин са цұд кило къизилар вахчұна, хъфида, итим кефияр къумбар яз.

Игитрин бушлатдин сир

«Сабурлувал жуърэтлувилини диде я».

Дмитрий ЛИХАЧЕВ

Абдул АШУРАГЬЯЕВ,
Дагъустандин лайихлу муаллим

Зази ихтилат са гъвчели къяравинидилай башламишиз къланзана. Белки, къелзавайди зи гъавурда дузыз акъян. Белки, завай зи фикирар гъар садал тамамвиледи агақъарзис жен. Тарихчи са алым хъаналда. Хънерин тарих чирун патал ам гъар са хъурьун сурара къекъевзевалдай. Нубатдин хъурьун фейи алым къванерал алай аламатдин рекъемрални къхинрал расалмишиз хъана. Гъар са къванцел сурун сагыби хайи ва къеий ийсар атланвай, алма къланакай «10 йисуз яшамишиз хъана» ва я «20 йисуз яшамишиз хъана» гафар алова хъувунвай. Бязибураг «гилани яшамишиз жезва» гафарин алай. Алымдай агътнана. Адан зигъиндин къвалах са легъзеда акавазналда. Эхирни ам вичихъ галай хъурьун тарихдин муаллимдихъ элкъуниз мажбур хъана.

- Зи къил какахънава, гъурметлу муаллим. И къванцел алай рекъемрэз килигъйтла, - ада патав гвай сурун къван къалурна, - кас 100 йисуз яшамишиз хъана, алма анал 70 йисуз ада фана тъуриди тестикъарзана. «Гъамишалугъ яшамишиз жезва» гафари зун алдатишарзана.

- Вири гъахълу ихтилатар я, гъурметлу муаллимди. - Чи хъуре инсан яшамишиз хъун ада къвал эцигай, багъ кутур ва велед чехи ийиз хайи ийсалай башламишиз гъисабзаза. Гилани яшамишиз жезва къалурнавайбур Ватандин азадвал патал чан ганвай игит рухвяя я. Баркалла абуруз! Гъавурда акъур алымди вичин къвалах давамарна. Алма къвализ хтайлар, ада папаз лагъана: «Зун къейила, зи сурун къванцел «къенваз хана» къирай».

- Вучиз? - суал гана аламат хъайи папа.

- Вучиз лагъайтла, къари, за къвал эцигнава. Чахъ авайди гъукуматдин сандух я. Завай багъ кутаз анихъ амукурай, тар акъуризни хъанава. Велед чехи ийизни зун гъазур туш.

Касди вичиз акъур аламатдикай папаз ихтилатна.

Тарифу ульмурар къени давам жезва ва жеда. Зи ихтитин фикир тестикъарзан патал Стл Сулейманан райондин Сардар хъуре яшамишиз хайи «Мамлакат» манидин автор, шаир, дидед чал патал къелем гваз «дъведа» хайи ва чалан мезрэйра вишералди къевргаря жеъильриз чирвилерин къиллав гайи Межидов Абдурагъман муаллим рикъел хун бес я. Ам фана дульяяда 80 йисуз яшамишиз хъана, алма адан сурун къван «гилани яшамишиз жезва» гафар къхиниз лайихлу я. Вучиз лагъайтла, ада хъуре къвал эцигна, багъ кутуна, чал патал тухвай бялъсина вичин чан серфна. Несилни чехи авуна. Гъил ва рикъел ачу инсанар. Абурукай сад будбин ильгамчивал давамарздавай Сардар Абил, Дагъустандин лайихлу юрист, лезги писателрин Союздин председатель, филологиядин илимрин кандидат, шаир ва гътикаятачи, «Гъетрен нур», «Намус», 5 ктайдикай ибарат «Къье дидедин хва» ктабрин автор. Ибурулай алова яз, ада «Бушлат» повестни чав агақъарнава. Алакъана алдай вичин алмасдин къусар хътина фикирар са шакъада къватлиз ва ялавлу лепедиз элкъуриз, къизгъин шикил яратмишиз. И кардикай Дагъустандин лайихлу муаллим Зиядхан Къараҳанова 2023-йисан 3-августдин «Лезги газетда» вичин «Ватандашвилини чешмейрай» къил ганвай макъалада ихтилатзана. Амма повестдин руъудин деринриз эвичнава, ада мана галай-галайвал ачухарнава. Эсердин къенепатан дульяя квекай ибарат ятла, сир яз тунва. Гъавилляй заз повестдин жалгъайрикай, абурун маналувилирикай ачуходиз рахаз къланзана.

Сабурлувилини вафалувилиел бинеламишиз хъанавай «Бушлат» повесть юкъван гъалдин къалубар аваз чал агақъанава. Ктабдин жилд патал шикилдин цалцълам чар ишлемишнава. И кар, белки, редакторди повестдин түкълур хъунин багъавал аннамишина авунва жеди. Им сад. Къвед лагъайди, чинал алай шикилди чаз ктабдин булахар къанлу дяведин вакъирайр ацланвайди къалурзана. Мад са затъуниз фикир гана къланзана - къелемдиз. Хъйткъиннавай цун ялавди таза къелемдиз са гъихътин ятлани таъсир ийизватлани, ам пучдай къуват адахъ, цуухъ, амукузава. Таза кълем дяведа женг чуғавзазвай жегъип аскерринг жанлавал хъзвай къуватни яз хъун мумкин я. Гъахътин гужлу ярж.

Повестдин вахт къенинди я, савашдин майдан - Украина. Эсерда Мегъамед, капитан Сидоров, Альмадан буба Муса, Мегъамедан буба Сайд ва диде Зульгъре, Андрей, Наташа ва масабур хъсан къилихринбур, силисчияр, миллетбазар, Фирзува масабур пис къилихрин инсанар яз къалурнава. Повестдин къилин игит Мегъамед я, адан къаматдалди чав авторди, къаршилини къайдада түкълурнавай и повестдин къилин мана агақъарзана: гъам сиясадин, гъамни яшайишдин.

Мегъамед Лезгистандин векил я, алма авторди адан тамам ери-бинедин тъвар къазава. И карди чаз лугъузва хъи, Мегъамед хътина игит рухвяя Лезгистандин гъар са хъуре, гъар са къвале чехи жезва, ава. Ихтиин къайдади Мегъамедан къамат къелзавайда гегъеншдиз къабулзана.

Повесть чечен ва лезги миллетрин жегъип неслидилай башламишиз жезва. Сад лагъайди, авторди дуствилыхъ, кайнатдихъ хъиз, часпар авачиди раижзава. Къвед лагъайди, чаз ата-байарий аманат яз тунвой хванахавал къенин юкъузни вилик физвайди авторди шаклувилик кутазвач. Фикир аврутла, халъарин дуствал чи бейнийра, къизлин къаяб яз, цуурна цанва. Маса гафаралди лугъун хъайтла, дагъийрин ахътин къилихар гъулдандин жуърейрин къаришмадикай гатанвай турнин ушшар яз къалурнава авторди. Гъакъни ада вичин къилин игит ва чешнелу инсанперес иштиракчияр, винидихъ лагъанвай фикирдал бинеламишиз хъана, руъудалди чехи авунва, мягъкемарнава.

Уруссин машгъур писатель Лев Толстой икъл лагъанай: «Инсандин гъакъиъи къуват туънтувад, къизмишвал туш, секинвал, сабурлувал я». Килиг садра, жеъильрин дидебуяяни гъикъван сабурлу инсанар ятла. Гаф лугъудайла, кар ийидайла, абуру тади къачузава. Лазимсуз къалахриз рехъ тагун патал абуру гъар са къадам, бубайри лугъу-

дайвал, иридра алцумзава. И карди абур дузыз въяхълу рекъель акудзава, веревирдеря яялмишиз хъунриз рехъ гузвач. Алма хва кучукнава лагъай фикирдал ва я гъакъикъатдал Мегъамедан диде эсиллагъ рази туш. Акъл рази тахъунал чавай Зульгъре сабурлувили аклижарзава лугъузни жеда: дидевилин гъисс масад я. Ашкара жезвайвал, ам эхирдай гъахълуни яз акаятун частунин командирин гъалат! язни гъисабун дузыни жезвач, вучиз лагъайтла, къенвайди Альмад тиртла, Мегъамедан бушлатди, дегиши хъанвай, гъакъикъатдин мусибат гъеле сир яз хъзвай.

Мегъамед «Бушлатда» къелечи хамунин жегъиль яз къалурнавач. Рикъле гележедин чехи мурадар хъунилай гъейри, къенепатан дуныя инсанвилини хесетрай ацланвай, неинки Ватандиз, гъакъл дуствиллиза за халъдиз вафалу инсан я. Адаз лугъуз, яз гуз, веревирдер ийиз хъсандиз чида. Адай Альмада маҳалда галас дуствил къилье тухуз. Саиданни Мусадин хизанар агузид алакъанава. Акъл туширтла, Мусади хва есирад ххун патал гайи пул Саидан хизандиз гъалалдачир жеди. Мадни, эгер Мегъамедак ватанпересвилин, намуслувилини, руъудал мягъкемвилин гъиссер квачиртла, белки, адавай вичин командир Николай Сидороваз ахътин вафалуval къалуриз хъунни мумкин тушир. Адан къилихрай, гъерекатрай, рахунрай, бедендин бязи акунрай, авторди чаз ашкара ийизвайвал, Мегъамед, хъсан къилихрин иgit хъиз, чи вилик лезги халъкдин яшайишдин лепе хъизни ачу жезва. Гъавилляй чаз адад къайгъударвал, тъбиатдал рикъл хъун, мукъявлални фагъумлувал, дурумлувални зарафатчывал, киче туширвални таб тавун, акуллу амалдарвални бубайрин мисалар чир хъун, регъимлувални хъультуль инсанвал ва диде-бубадиз сергъятызуз вафалу хъун хуш я.

Авторди вичин руъудин гъаларалди гъам къилин игитдин, гъамни адахъ галас сих алакъада авай персонажин къалубар устадвилелди абурун къисметрин парчайрал ажайибдиз атланва. Вич Афгъандин дядин иштиракчи хъанчирица, адавай Украина да къиле физвай махсус серенжемдин вакъинаяр, белки, къелзавайдан бейнидиз таъсирдайвал къизини жеда чир жеди.

Николай Сидоров дяведа са вичин къилиз чара ийиз алакъанавачи. Ада вичел тапшуршинаив аскерринг патахъайн жарабадарвал гъиссазавай. Къилел атай къияматдин душишув адан рикъел хер хъиз ал-къанвай. Адаз утаниши тир, телефон хъанвай-бурун руъерикия ада чуныхъ жедай чка сал хъанвай. Акъл жедалди капитандиз вич къенайтла хъсан яз аквазвай. Гзаф вахтара ам, Николай, вичин зеъем гъиссерин цун мурцарикия сабурлувили хъзвай. Гъавилляй мадни лугъуз жедай хъи, капитан вични зайф къилихрин инсанрин жергедай язни аквазвач.

Винидихъ тъвар къунвай Къараҳанов Зиядхан муаллимдигъиз: «Капитандин гъалат, рикъин мягъкемвал, жуъртлувал, къастунал къеввал, ватандашвал эсердин авторди гъар са касдин рикъе инсанпересвилин, ватанпересвилин руъугъуърдайвал къалурнава». Ихтиин жуъреда З.Къараҳанова «Бушлатдин» автордин фикир гужлуни авунва, гегъеншарни.

Набут хъанвай Сидоров Николаян патав чин къуънерилай чехи гъетер алай погонар алат тавун патал гъуърмет авай офицерар къевзтай. Абуруз взвод чеб тахсирлу яз телефон хъун, хана кучукнавайди Рамазанов Мегъамед тирди тестикъарун къланзавай. Алма и кардиз капитан акси тир. Гъатта ада вичин хурдал алкъурай «Жуъртлувия» орден частунин командирдин къвачерик гадарзана. Са гафундади, гъич са силисчидивайни я Сидорован, я ам вич къутармийш иgitвилени намусдал леке гъиз хънч. Бубайри лугъудайвал, дергес къванцел расалмишиз хъана. Акъл хъсанчирица, иgitрин

гужлу руъгъдин къастариз, сабурлувили, вафалувилини тамамдиз ихтибар ийиз четин акъваздай.

Повестда чаз Сардар Абила, къилинди яз, Украина да махсус серенжем къиле физвайдакай съубъетзава. Алма чна жуван ватандиз чун акси къуватдал инсанвилини вафалувили хесетрикай магърум на-муссурални душишув жезвайди хиве къуна къанда. Ахътинбурукай сад я Мегъамедан хизандай акаятзана - Фирзуза, гъульзув вафалувилини къин къунвай дишегъли. Гъеле фадлай рекъяя акаятнавай шеври папа, вич ужуздиз къвачерик аватнавайди гъисс тавуна, Мегъамедаз, аялар вибур туш, я вакай заз гъулни хъайиди гъисабмир лугъуз, тестикъарни ийизва. И тегъерда ада Мегъамедан бейнидиз вичин гафари таъсирдайди хъиз авай жеди. Алма негъ авун анихъ амукурай, я папан вафасувиливай, я есирда миллетбазринг къурхуйривай Мегъамедан цементдиз элкъиенвай къилихни гъиссер зайифариз хъанач. Артухлама ам Ватандин виллик гайи къин къилиз акудун патал ял ягъайдалай гуъгуънин элкъиена дявидиз хъфизва.

«Бушлатда» авторди вичин мурад къилиз акуднава. Чун гъавурда акун лазим я хъи, Мегъамед хътин игит рухвяяр къенин юкъузни ва гъамишалугъ несилирзини чешне хъун лазим я. Гъакъл хъайила, чун, са къуватдал гъайри, къимет гузвайбурни я. Абу авторди Гомеран «Илиада» поэмадин игит Ахиллесахъ, татаро-монголрин зулумкар полководец Батудихъ ва абурун, тыйим хъанатнани, регъимлувилерихъ галас танишарзана. Ихтиин вахтара суал арадал къевзева: авани миллетбазрихъ ахътин регъимлувал? Есирда гъатай Россиядин офицерар язавай, хирер хъанвайбур пуч хъийизвай ягъузизр гъинай атурай инсанвилини ерияр? Алчахвилин хъуртарири чуныхъ хъанвайбуруз хас туш эхир руъудин нурлу сенгерар. Ихтиин алакъайрик гъавурда дузыз акун патал авторди вичин повесть къаршивилин жувре ишлемишуналди түкълурнава.

Повестдин чал регъяди, хъультульди я. Авторди цийиз акаятзай гафар ишлемишнава. Къелзавайди автордин гъар са ибарадин гъавурда регъядиз акаязва. Эсердин мана неинки чехи инсанривай, гъакъл мектебда авай аялривайни бейнида хъуз жедай хътиндигъ я. И ктаб 10-11-классра классдилай къеце тухузвай къвалахра ишлемишнава.

Бубайри лугъуда: гъар гуъзелдик са тахсир жеда. Повестда орфографиядин ван пунктуациядин гъалатлар авачиз туш. Месела, са шумуд чқадал арапух гафар чара авунвач, инкарвилини префикс яз «де» ишлемишнава. Ам префикс туш. Бязи къве «н» (нн) къевзай сложный гафар са «н»-далди ишлемишнава, тъварцизве «чи»-дихъ та-лукъвиллини падежда «н» гъарф гилиг хъувунва, «ихтилат» гаф гъамиша «э»-дилай вай, «и»-дилай къхин адет я. Эгер повесть редакторди ва я корректорди хъсандиндиз къелнайти, автордин тахсир тушиз ахътнавай гъалатлар жеда. Гъалатлар эсердин мана зайифарзана лугъузвач за.

Сардар Абила чна гъакъикъат ачу-харзай, яни реализмдин рекъелди яратмишнавай эсерар мадни гъзлемишнава.

МУБАРУКЛАР

Къубу

Аялар патал гъикая

Пакизат ФАТУЛЛАЕВА

Гүнедай винелди уйндушкяяр гъал хъийизвай Садрудиз Талиб акуна. Гъамиша хъиз, къвалал Вердини алай. Фицакъра мектебдин гъялтда футбол къугъвадайла, Тиша чихер ийиз хъана. Гадаяр кукунриз акътна, Талиба Садру қланик кутуна, далуда аукуна, адан гъил тар жедайвал къулухди алчударна:

- Шехъдак хъи, Сиш? «Дад, агъа» лагы!
- Шехъдак, Тиш! Лугъудач! Квахъ зи ви-нелай!

Тиша Садрудин къуынел илисна, гада-дин чин яру хъана. Хъуткунарна къарагъ-на, Садруди Талибал вегъена, амма Вер-дидини гадайри абур къакъудана.

- За вун шехъдатла лагъанай, шехънч. Маладец! – лагъана Тиша.

- Шехъиз, зун вун туш!
- Зун? Зун, мишердалди атлуз хъай-тлани, шехъдайди туш! – лагъана Талиба.

Гъанлай къулухъ абур сад-садал гъалт хъувунвачир.

Мукъув агакъайла, Талиба, са затни та-хъайди хъиз, гъил яргъи авуна. Садруди га-дайрин салам къуна.

- Күн гъиниз я?
- Шайдайрин гектардиз. Ша чахъ галаз.

Аник памидурап кумалда... Гадайрин гъилера капрондин иччи бе-дреяр авай.

- Квез памидурап авачни къван?
- Шайдайри дарманар язвайди туш.

Михы памидурап түрлә, дидедиз агъур-гъан къвездич, – лагъана Талиба.

- Ятла, уйндушкяяр хъияна, вар агална, зунни къведа. Даҳни диде Дербентдиз ме-хъерик фенва.

- Мариш галаз къвезд тахъуй, къубудиз яд атанва, – лагъана Талиба.

- Ам бадейрин къвале тунва. Зунни ня-нин азин физвайди я, – лагъана Садруди.

Са арадилай гадайри пудани къучедин къиле авай хурукай агъуз вегъена. Гүнедин қланяя рагъул яд авай къубу авахъза-вайди я, Шайдайрин гектар къубудин а пата ава. Къубу са акъван гъяркъуди туш, итим-дивай, хкадарна, адапай элчиз жеда. Бя-зи чкайрилай и къубудал я чукъван, я тах-та вегъена, къвач эцгидай «мұмкъвер» авун-ва. Амма рувар къакъан, цик зарб квай де-рин къубудин патарин фин хурупин дидейри яялриз къадага авунвайди я.

Сивив къван ацана, къубудай яд ван къилеллас авахъздавай.

- Циз килигайтла, къил элкъведа, гадаяр.

Циз килигмир! - лагъана, чехида хъиз тагъ-кимарна Талиба.

- Вац! туш къван, вацай экъечидайла, къил элкъведайди я, – лагъана Садруди. - Заз акурди я, зун даҳдихъ галаз, фарелар къаз, вини хуруръз хъфенвай.

- Вац! тахъана, им вуч я? - лагъана Вер-диди.

Къубудал вегъенвай яцу тахтадал къвач эцгина, мұмкъув къвач қавай гадарна, Талиба а патас хкадарна. Адан гүбъуналлаз Вер-дидини гъакъ авуна.

Садруди, «сад, къвед, пуд!» лагъана, тахтадал кам вегъена, къубудин рувал хкадарайла, адап гъиле авай бедре, қавай фена, а пата акъвазнавай Талибан пелехъ га-лукъна.

- А-а-й! Сиш, къехва, на вучна! - Талиба къве капашни тар хъай чкадал эцгина.

- Къасуҳдай туш къван... - тахсир къваз лагъана Садруди. - Къала, дамардин пеш жағуруна эцгин - дакъвадач... Бадеди гъакъ ийдайди я...

Талиба чукъуни авунач, хъел къваз, Вер-дидин галаз памидурун хулериз гъахъна.

Кърай кънерик кумай сад-къве пами-дур къватна, бедреяр ацлудалди рагъ винидихъ хъфена. Гадаяр салай экъечина, къубудин къереҳдал хтана. Талибан пелен юкъ, къерең хъиз акътна, дакъунваз акурла, Садрудик хурурун акатна.

Эвела къубудин и патас памидурап авай бедренни газз Талиб экъечина, адап гүбъуналлаз Вердини. Верди элчінамазди, Талиба къубудал алат тахта вичелди чу-гунна, а патас эцгина.

- Гила хуруръхъ, Сиш! Гила вун шехъ-да! – лагъана Талиба.

- Шехъдак, Тиш! Аквада ваз шехъдатла!

- лагъана Садруди. - Хъивегъ тахта!

- Хъша, Верди! – лагъана Талиба.

- Тиш, эцгид тахта чкадал! - гъарайна Садруди.

- Шехъа, «дад, агъа» лагы, ахпа эхцига.

Садруди памидурап къубудиз ичир-на, бедре хъфизвай гадайрин гүбъуниз ахъайнан.

- Вуна Сиш сала тадани? – лагъана Вер-диди.

- Бедреяр хутахна хтана, тахта хъивегъ-да чна, – лагъана Талиба. - Са тимил киче хъурай.

Талиб памидурап газз къвализ хтала, даҳди лагъана:

- Фена, имиди тухвай дамкрат хкваш, Талиб. Пака зун машиндал алахъда.

Талиб ял къуна акъвазна.

- Хкведалди югъ мичи жеда, - лагъана Талиба. - За, пакамахъ фад къарагъна, газз хкведа, даҳ.

Даҳдиз хъел атана:

- Мичи хурай ман, куҷайра эквер ава. Вач!

Чукуриз-чукуриз, имидбурун къвализ фена, Талиба дамкрат газз хтала, югъ мичи жез-тежез авай. Дамкрат дезгедал эцгина, цай къваз гъялтадай экъечизавай Талиб акурла, даҳди адап гүбъуниз гъарайна:

- Вун гъиниз я?

- Вердин патав. Исятда хкведа зун!

- Акъваз, вуч хънатла, заз лагъ кваш!

Вини авур къалахди кичи кутунвай Талибан рикл тахъта-такъ ийизвай, далудиз гъекъ акътнавай.

- Чахъ Садруди галайди тир... Ам Шайдайрин сала ама. За къубудал вегъенвай тахта алудна. Ахпа хъфена эхциг хъийида лагъана...

Даҳди гададин къамухъ явашдиз лаплаш геляна:

- Ша кваш, къалура алай чка!

Гъилин фанардал рехъ экуй ийиз, даҳни Талиб къубудал агакъайла, вилиз затл аквазмачир. Тахтани, юлдашрин гүбъуниз ахъай Садрудин бедрени алайвал аламай, амма къубудин а пата тур Садруди амачир.

- Садруд! Садруд! - эверна даҳди. Са ван-сесни акътнавай.

Талибаз киче хъана: гъинавачтлани, Садруди къубуди тухвана, я вагши гъайванди тұнна.

- Сиш, вун гъинва? - тұтынна шел аклана, эверна Талиба. Ам даҳдиз ван тежедайвал шехъиз гаттунна. «Дамкрат хкиз феначири, агақъайди тир...», - фикирзавай ада.

И арада къубудин вини паталай са гъин-найятлани қавай хъиз Садрудин ван акътнавай:

- Зун инава, Тиш!

Садруди къубудин къереҳдал экъечинавай шұмъялдин еке куларин са хилел алкана, цин винел күрс хъанвай. Гададин заланвилик чам гайи хел къубудин а патас агакъ та-турвилляй, гададивай я къулухъди хъфена эвичиз, я патас хкадариз хъанвачир. Фанардин экунал сағы-саламат яз амай Садруди акурла, Талибан шел къурана. Даҳди фена тахта хкана, Садруди күрс хъанвай чка-дал къубудал вегъена. Ахпа и «мұмкъвел» къвач эцгина, қава хилел алай гада къуна, и патас акъудна.

Хъфидай рекье Талибан даҳди лагъана:

- Ваз киче хъаначирни, Садрудин?

- Ваъ, – лагъана Садруди - Заз чизвай Талиб хкведайди.

Талиб киснавай. Адан рикл чкадал хтан-вай, амма ада вич и къубудин къереҳда ше-хъайди Садрудиз садрани хиве къадач.

Фиригърин Ҷирер

Дидедиз

Азиз диде, ви къеб сагърай,
Къве патахъни ян гайи
Зи япара ава лайлай,
Рұғыда - чалаз чан гайи.

На гана заз ви жегъилвал,
Кутуна зак хиялар.
Қалурнач на наз сефилвал,
Бахтлу я ви аялар.

Езиддин Ҷур

Украина клараб хъанва
Яд нахайри жакъвазай,
Россиядихъ «чахъ» лагъанва
Сабурлу яз аквазай.

Нини хъанва Зеленский,
Еб гилигна къугъвадай.
Бейни амач адахъ вичин,
Ктад хъанвай къарадай.

Сайд СЕЛИМОВ,
6-кл.

Зи хайи чил

Зи хайи чил,
Вун зи чал я.
Гынкі къан за вун
Кирида.
Гъакъ тирвилляй
Гъурметзава
Ваз зи халкъди
Вирида.

Алахъда

Зи вахакай
Духтур хъанва.
За, шофер яз,
Къвалахда.
Къуллугъ ийиз
Хайи халкъдиз
Зун рикливай
Алахъда.

Къатадзава «яхъ!» лагъайла,
Ягъ цуурурдай къарада.
Клис кланз, ийф-югъ ийизва цул,
Гун вил алаз чарада.

Зарият АЛИМИРЗОЕВА,
7-кл.

Самур

Самур, вун зи рикле,
Багъа къизил балугъ хъиз.
Гъульпхъ физва ериш ви,
Тамамзавай къуллугъ хъиз.

Ви лепеда цай ава,
Дагъда қавар рахайла.
Акъваздай вахт күз авач,
Зун ви патав атайла?

Лезги чилин ярж я вун,
Гъакъни руғьдин дамах я.

Каспий гъульпун гъай я вун,
Гъавлияни ух я.

Чуъхвердин

тариф

Ихътин чуъхвер акур туш заз,
Дад я пары ширинди.
Гына битмиш хънатла ам,
Къатланач зи зигъинди.

Ам женнетдин багъдай тиртла,
Гъакъван гуърчег аквазвай.
Налуғуди адап къеняй
Зав малаик рахазвай.

Клас ягъайла, црана ам,
Гъакъван таза, савал тир.
Хъанч завай. Базардаллай
Вири къаучун хиял тир.

**Мисқалар
Тамун
гъайванрикай**

Сулайман ПАШАЕВ

Вич тамарин пачагъ я,

Ици я нэз, къачагъ я.

Галукъайла адап ван,

Катда гъарнис гъар гъайван,

Тъварни вичин я ...

Аквада ам тамарани чульлера,
Зиян гузва ара атлуз хърера.

Хипек тадач ада чка клас тавур,

Тъварни вичин халис къачагъ ...

Адан са пад гъарам, са пад я гъалал,
Садавайни амалдадл гъиз жеч чалал.

Күй ихтиярар

Техплан гъазурун

Технический план - им юзан тийидай объектдикай асул малуматар авай, гъакни ам алай чка, адап калуб ва ада къунвай чкадин къалурзайвай до-кумент.

Технический план объект кадастриной учета эцигун, хусиятдин ихтиярар регистрация авун ва гъакни объектдих газлаз алакъалу жуъреба-жуъре савдайрин икъара пар кутунун патал чарасуз я.

И документ юзан тийидай объект ал-цумайдай, ахтаришайдалай къулухъ МФЦ-дин кадастрин инженерди тулькуързана. И кар къилиз акъудиз кланза-войбурувай агъадих къалурнавай до-

кументарни газлаз МФЦ-дин идарадиз физ жеда:

- паспорт;
- чилин участокдин сагъиб тирди тестикъарзайвай документ;
- госпошлина ганвайвилин гъакъин-дай квантанция.

Газдин гъакъи гун патал

Ишлемешзавай газдин гъакъи гун из талукъ лицеевой счет са сеферда МФЦ-дин финалди ачухиз жезва. Идакай чаз Махачкъала авай МФЦ-дин къилин идарадин пешекарри ихтилатна.

Малум тирвал, газдин гъакъи гун патал къвалерин иесири газдалди таъминарзайвай тешкилатдих газлаз икърар кутунзана.

И кар Дағыстанда авай МФЦ-дин вири идарайра къилиз акъудиз жезва. Къейдзаявал, и къуллугъ къвалахдин 30 йикъан муддатда агакъарзана.

Герек тир документрин сиягъ «Газпром межрегионгаз Махачкъала» тешкилатдин сайтдай чириз жеда.

МВД-дин хроникадай

Гъелягъралди

Махачкъаладин полициядин къуллугъчиири тахсиракарвал авунай шак физвай 23 йисан яшда авай агъали къунва. Идакай РД-дин МВД-дин пресс-къуллугъди хабар гузва.

Къейдзаявал, Къизилорд райондай тир жегъилди, кичлерар гуналди республикадай тир къве дишеғылидивай 321 агъзур манат къачуна. Тайнарнавайвал, ада, дишеғелияр айбардай, намус ва лайихувал абурдай вегъедай малуматар халкъдин арада чуккурда лугъуз, гъельягъар къаз хъана. И кар тавун патал вичи тълабазавай картадиз винидих къалурнавай къадар пул ракъурнан истемишина.

Полицейскийри шак фенвайди от-делдиз хана. Чуру ният авайда ихтилат авурвал, ада телефондин цийи нумра къачуна ва интернетдин мессенджер кардик кутуна. Мессенджерда ада нумрадин виликан сагъибиз талукъ тир хуси шикилар амайди акуна. «Мез хъунин» къимет яз, ада тайн такъатар къачун къетнана.

Лутувал дуъздал акъудна

Махачкъаладин полицейскийри юзан тийидай объектрих газлаз алакъалу лутвилини депил акъуднава.

Дағыстандин МВД-дин УЭБЕПК-дин къуллугъчиири тайнарнавайвал, Гергебил райондин 61 йисан яшда авай агъалиди, пай кутуналди эцигунра иштиракуниз талукъ РФ-дин къанундин истемишишунар чурунади, Махачкъала шегъерда газлаз мертебайрикай ибарат къвал хажун патал 2 ватандашдин пулунин такъатар къачуна.

А касдиз къалурнавай къвал эцигунин ихтиярар авачир, амма лутвилини ада 2 ватандашдивай 5 миллиондилай газлаз пул къачуна.

И депилдай суд-дуван авун ва къарап къабулун патал материал къватнава.

Квездидани?

Гъулерикайни океанрикай делилар

- Пешекарри малумарнавайвал, дуньядя 5 океан ва 63 гъуль ава.
- Виридалайни михъиди Уэдделла гъуль яз гъисабзана.
- Виридалайни деринди Филиппин гъуль я. Адан виридалайни дерин чка 10265 метрдин агъада ава.
- Океанрини гъульери Чилин майдандин 71 процент къунва. Планетадин цин запасрин 99 процент океанрини гъульери тешкилзана.
- Гъульун цик ана цранвай къизилдин тахминан 20 тонн къван ква.
- Дуньядин океандин цин чимивилин юкъван къадар +3,5 градусиз барабар я.
- Чилел алай чехи шегъеррин 75 процент цин къерехра ава.

Гъазурайди - К.ФЕРЗАЛИЕВ

Чи планетадин агъалийрикай 80 процент гъульувай ва я океандивай 100 километрдилай яргъа тушир мензилда яшамиш жезва.

• Исятда Средиземный гъуль алай мулк, пешекарри тестикъарнавайвал, са мус ятъани къурамат тир. Цин дережа хаж хъуниди Атлантикан океандин яд Гибралтардин проливдай гужлудаказ и чкадиз авахъна.

• Кеферпатан (Северный) ва Балтикан гъульер, ятарин сигъвал себеб яз, сад-садак какахъзавач.

• Океандин юкъява авай тек са гъуль Саргассово гъуль я.

• Яру гъуль виридалайни чимири яз гъисабзана. Гъа са вахтунда ам виридалайни къацлайдини я. И гъульув датлана гъич са вацни авахъзавач.

• Гъульун цик акъван газлаз къел ква хъи, эгер ам дуньядал акъудайта, гъульув къунвай вири майдан газлаз метрийрин къакъан къатунивди къевириз жеда.

• Гъульун лепеяр 40 метрдин къа-къанвилхъ хаж хъун мумкин я.

• Рагъэкъечдай патанни Сибирдин гъуль виридалайни къайиди я.

Спорт

Мубаракрай!

MMA

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

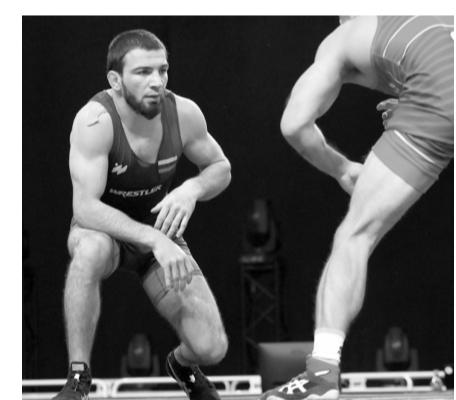
И икъара Египетдин меркезда MMA-дай чөхибурун ва жаванрин арада къиле фейи дуньядин чемпионатда Дағыстандин хжанавай командадик кваз иштиракай, вичин ери-бине Стәл Сулейманан райондин Даркүш-Къазмайрилай тир Мансур АСВАРОВА (тренер - Бадави Гъасанов), вири 3 бягъсни инанмишвиледи акъалттаруналди, къизилдин медаль къазанмишна.

«Россиядиз» - ачух рехъ

АЗАДДАКАЗ КҮРШАХАР КҮН

Чна виликамаз хабар гайивал, 22-февралдиз, азаддаказ къуршахар къунай СКФО-дин чемпионатдин сифтеъян юкъуз (акъажунар 25-февралдади давам хъана), и мукъвара Каспийска къиле фейи Дағыстандин чемпионатда гимишдин медаль къазанмишай Рамазан ФЕРЗАЛИЕВА 65 кг-дин заланвал авайбурун арада 1-чка къуна. Идалди чи ватанэгълиди апрелдин эхирра Москвада къиле фидай улкведин чемпионатдиз путёвка къазанмишна. Риклел хкин, ци, Олимпиададин йисуз, и акъажунрин кесерлувал мадни хаж жезва.

Къейд авун лазим я хъи, Нальчикда Дағыстандин хжанавай командади вири санлай 22 медаль (абуркуй къизилдин-бур - 7, гимишдинбур - 7 ва бурунжидин-бур - 9) къазанмишна.

Рамазан Ферзалиевас СКФО-дин чемпионилин тівар къазанмишун патал анжак къве бягъсни къиле тухун лазим атана. Гъикл хъи, 1-кругда ва финалдин бягъсера чи ватанэгълидих газлаз гъасиррал чипн къуватар ахтармишун лазим тир спортсменар гъасиррал экъечнан.

Агалкъун къейдна

25-февралдиз Каспийска, Къ.Къурамегъамедован тіварунихъ галай спортдин залда, азаддаказ къуршахар къунай жаванрин арада республикадин турнир башламишталди вилик чи ватанэгъли, вичин ери-бине Белиждай тир, Каспийска (алай вахтунда ам вичин и шегъерда яшамиш жезва) къиле фейи Дағыстандин чемпионатда бурунжидин медаль къазанмишай Рустам КЪАРАХАНОВАЗ, адан агалкъунар къейд авун яз, дуньядин, Европадин 5 сеферда чемпион Къурамегъамед Къурамегъамедова пулдин пишкеш гана.

Дугъриданни, агалкъунар Рустам Къарахановахъ тімил авач. Ам, республикадин хъиз, Вириорсиядин ва международный хейлин турниррин гъалибчи ва призер я. Къилди къачуртла, ада Москвадин чемпионатда (2020, 2019-йисар), Москвадин Кубок патал акъажунра (2016 ва 2017-йисар), Москвадин студенттин, континенттин спортсменин арада Кубок патал акъ-

жунра (Хасавюрт, 2019-йис), Россиядин къенкъечивал патал акъажунра ва Европадин чемпионатда (2011-йис) гъалибилин ва приздин чакяр къуна.

ИСЛЕН, 4-март

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 М/ф «Маша и медведь» 0+
08:10 М/ф «Смешарики 2D» 0+
08:20 Т/с «Выборы 2024»
08:30 «Арт-клуб» 0+
08:55 Х/ф «Лучши» 16+
10:50 «И в шутку, и всерьез» 12+
11:00 «Служба Родине»
11:20 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Т/с «Хестокий Стамбул» 91-92 с.
13:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на агульском языке 12+
15:30 Т/с «Юльчайтай» 1 с. 16+
16:15 Мультифильм 0+
16:30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

05:00 «Доброе утро». 09:00 Новости.
09:20 «АнтиФейк». (16+).
10:00 «Жить здорово!»
10:50 «Информационный канал». (16+).
18:50 Передача на табасаранском языке «Мил» 12+
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей.
20:20 «Выборы 2024»
20:35 «Психологическая азбука» 12+
21:05 «Удивительные горцы» 0+
21:20 «Подробности»
21:55 «Время говорить молодым» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей Дагестана
23:20 «Угол зрения» 12+
00:00 Д/с «Коллекция» 28 с. «Музей Изола Белла»
00:55 «Подкаст.Лаб». «Обязательно к прочтению». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Даргала анкы» (на дагестанском языке)
14:35 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05:00 «Утро России». 09:55 «О самом главном». (12+).
16:05 «Мужское/Женское». (16+).
17:00 «Информационный канал». (16+).
19:55 «Куклы наследника Тути». (16+).
21:00 «время». 22:00 Т/с «Союз спасения». (16+).
23:00 «Большая игра». (16+).
00:00 Д/ф «Александр Прахонов. Исповедь». (18+).
00:55 «Подкаст.Лаб». «Обязательно к прочтению». (16+).

НТВ

04:50 Т/с «Пасечник». (16+).
06:30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08:00 «Сегодня». 08:25 Т/с «Пес». (16+).
10:00 «Сегодня». 10:35 Т/с «Пес». (16+).
13:25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14:00 «Место встречи». 14:45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
16:00 «Сегодня». 16:45 «За гранью». (16+).
17:50 «ДНК». (16+).
19:00 «Сегодня». 20:00 Т/с «ГДР». (16+).
22:00 Т/с «Пять минут тишины. Новые горизонты». (12+).
23:35 «Сегодня». 00:00 Т/с «Пять минут тишины. Новые горизонты». (12+).
00:40 Т/с «Один против всех». (16+).
02:25 Т/с «Кодекс чести». (16+).
02:45 «Тест на отцовство».

ДОМАШНИЙ

06:30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
07:30 «Давай разведемся!». (16+).
08:30 «Тест на отцовство». (16+).
10:45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
11:50 Д/ф «Порча». (16+).
13:00 Д/ф «Знахарка». (16+).
13:35 Д/ф «Верну любимого». (16+).
14:10 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
14:45 Д/ф «Кризисный центр». (16+).
19:00 Т/с «Разведенка с прицелом», 1-4 с. (16+).
23:15 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
00:25 Д/ф «Порча». (16+).
01:25 Д/ф «Знахарка». (16+).
01:55 Д/ф «Верну любимого». (16+).
02:20 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
02:45 «События».

ТВ-ЦЕНТР

06:00 «Настроение». (12+).
07:40 «Выборы-2024». (12+).
07:50 «Настроение». (12+).
08:10 «Тайна песни». (16+).
08:45 Т/с «Анна-детектив 2». (16+).
10:45 «Петровка, 38» (16+).
10:55 «Городское собрание». (12+).
11:30 «События». 11:50 Т/с «Анатомия убийства». (12+).
13:40 «Мой герой». (12+).
14:30 «События». 14:45 «город новостей». (16+).
15:00 X/ф «Доктор Иванов. Родная кровь». 15:50 «Выборы-2024» (12+).
17:00 «Выборы-2024» Дебаты. 17:50 «События». 18:10 X/ф «Соколова подозревает всех» (12+).
22:00 «События». 22:35 Спецрепортаж. (16+).
23:05 «Знак качества». 00:20 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
00:00 «События». 00:30 «Петровка, 38».

ЗВЕЗДА

05:15 Т/с «СМЕРШ. Легенда для предателя»
07:00 «Сегодня утром». 09:00 Новости дня. (16+).
09:15 «Открытый эфир». 11:00 X/ф «Любовь земная». (16+).
13:00 Новости дня. (16+).
13:25 «Специальный репортаж. Что русскому смешно...» (16+).
14:10 Т/с «Не покидай меня». (16+).
15:00 Военные новости. 15:05 Т/с «Не покидай меня». (16+).
17:00 Новости дня. (16+).
17:15 Т/с «Не покидай меня». (16+).
18:50 «Специальный репортаж». (16+).
19:00 Новости дня. (16+).
19:55 «По горячим следам». (16+).
20:10 «Ищу своих». (12+).
21:00 «Открытый эфир». 22:45 «Междуд тем» с Н. Метлинской. (12+).
23:15 X/ф «От Буга до Вислы». (12+).

САЛАСА, 5-март

РГВК

07:00, 08:30, 12:30 Время новостей Дагестана
07:15, 14:50 Передача на табасаранском языке «Мил» 12+
07:55 М/ф «Маша и медведь» 0+
08:10 М/ф «Смешарики 2D» 0+
08:15 «Выборы -2024»
08:50 Т/с «Юльчайтай» 1 с.
09:40 Д/с «Коллекция» 28 с. «Музей Изола Белла»
10:20 «Время говорить молодым» 12+
10:55 «И в шутку, и всерьез» 12+
11:10 «Угол зрения» 12+
11:40 «Подробности»
12:10 «Удивительные горцы» 0+
12:50 Т/с «Хестокий Стамбул» 93-94 с.
14:30 Время новостей Дагестана
15:30 Т/с «Юльчайтай» 2 с.

ПЕРВЫЙ

05:00 «Доброе утро». 07:55 «Выборы-2024». 09:00 Новости.
09:20 «АнтиФейк». (16+).
10:00 «Жить здорово!»
10:50 «Информационный канал». (16+).
18:50 Передача на лакском языке «Альчи ва альбу» 12+
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей.
20:20 «Выборы -2024» Дебаты 12+
20:55 «Дагестан туристиический» 0+
21:10 Ток-шоу «Общественный интерес»
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей.
23:20 «Колеса» 12+
00:10 Проект «Симбирская кругосветка» Выпуск 22-й 12+
01:30 Т/с «Юльчайтай» 2 с.

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Рубас» (на табасаранском языке)
14:35 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05:00 «Утро России». 09:55 «О самом главном». (12+).
16:05 «Мужское/Женское». (16+).
17:00 «Информационный канал». (16+).
19:00 «Новости». 20:00 Т/с «Союз спасения». (16+).
22:00 Т/с «Анна медиум». (16+).
23:30 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (16+).
00:00 Д/ф «Мой друг Жванецкий». (12+).
01:00 «Подкаст.Лаб.». «Легкие деньги». 01:30 Т/с «Морозова».

НТВ

04:55 Т/с «Пасечник». (16+).
06:30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08:00 «Сегодня». 08:25 Т/с «Пес». (16+).
10:00 «Сегодня». 10:35 Т/с «Пес». (16+).
13:25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14:00 «Место встречи». 14:45 Д/ф «Порча». (16+).
16:00 «Сегодня». 16:45 «За гранью». (16+).
17:50 «ДНК». (16+).
19:00 «Сегодня». 20:00 Т/с «ГДР». (16+).
22:00 Т/с «Пять минут тишины. Симбирские морозы». (12+).
23:35 «Сегодня». 00:00 Т/с «Пять минут тишины. Симбирские морозы». (12+).
00:50 Т/с «Один против всех». (16+).
02:25 Т/с «Кодекс чести». (16+).
03:50 Т/с «Морозова».

ДОМАШНИЙ

06:30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
07:25 «Давай разведемся!». (16+).
08:25 «Тест на отцовство». (16+).
10:40 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
11:45 Д/ф «Порча». (16+).
12:55 Д/ф «Знахарка». (16+).
13:30 Д/ф «Верну любимого». (16+).
14:05 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
14:40 Д/ф «Кризисный центр». (16+).
19:00 Т/с «Разведенка с прицелом», 5-8 с. (16+).
23:20 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
00:30 Д/ф «Порча». (16+).
01:30 Д/ф «Знахарка». (16+).
02:00 Д/ф «Верну любимого». (16+).
02:35 Д/ф «Закон и порядок». (16+).
02:50 «События». 03:50 «Петровка, 38».

ТВ-ЦЕНТР

06:00 «Настроение». (12+).
07:40 «Выборы-2024». (12+).
07:50 «Настроение». (12+).
08:10 «Доктор И.». (16+).
08:45 Т/с «Анна-детектив 2». (16+).
10:40 Д/ф «Надежда Румянцева. Неподдающаяся». (16+).
11:30 «События». 11:50 Т/с «Анатомия убийства». (12+).
13:40 «Мой герой». (12+).
14:30 «События». 14:45 «город новостей». (16+).
15:00 X/ф «Доктор Иванов. Родная кровь». 15:50 «Выборы-2024» (12+).
17:00 «Выборы-2024» Дебаты. 17:50 «События». 18:10 X/ф «Соколова подозревает всех 2». 22:00 «События». 22:35 Спецрепортаж. (16+).
02:00 Д/ф «Верну любимого». (16+).
02:25 Д/ф «Звездная пыль в глазах». (16+).
00:00 «События». 00:30 «Петровка, 38».

ЗВЕЗДА

05:15 Т/с «Не покидай меня». (16+).
07:00 «Сегодня утром». 09:00 Новости дня. (16+).
09:15 «Открытый эфир». 11:00 X/ф «Судьба». 13:00 Новости дня. (16+).
13:25 Т/с «Сто дней свободы». (16+).
15:00 Военные новости. 15:05 Т/с «Сто дней свободы». (16+).
17:00 Новости дня. (16+).
17:15 Т/с «Сто дней свободы». (16+).
18:50 «Специальный репортаж». (16+).
19:00 Новости дня. (16+).
19:55 «По горячим следам». (16+).
20:10 «Уника из прошлого». (16+).
21:00 «Открытый эфир». 22:45 «Междуд тем» с Н. Метлинской. (12+).
23:15 X/ф «Бармен из золотого якоря». (12+).
02:35 Д/с «Секретные материалы». (16+).
21:00 «Открытый эфир». (16+).
22:45 «Междуд тем» с Н. Метлинской. (12+).
23:15 X/ф «Бармен из золотого якоря». (12+).
01:00 X/ф «Судьба». (16+).

АРБЕ, 6-март

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана
07:15, 14:50 Передача на дагестанском языке 12+
07:55 М/ф «Маша и медведь» 0+
08:10 М/ф «Смешарики 2D» 0+
08:20 «Выборы 2024»
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Т/с «Юльчайтай» 2 с.
09:40 «Колеса» 12+
10:30 «Время есть» 0+
11:10 Ток-шоу «Общественный интерес»
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Т/с «Хестокий Стамбул» 95-96 с.
14:30 Время новостей Дагестана
15:30 Т/с «Юльчайтай» 3 с. 16+
16:20 Мультифильм 0+
16:30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

05:00 «Доброе утро». 09:00 Новости.
09:20 «АнтиФейк». (16+).
10:00 «Жить здорово!»
10:50 «Информационный канал». (16+).
18:50 Передача на дагестанском языке «Дагестанский календарь» 0+
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей.
20:20 «Выборы -2024»
21:25 «Дагестанский календарь» 0+
21:55 «Городская среда»
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей.
23:20 «Аутодафе» 12+
00:00 Д/с «Мой друг Жванецкий». (12+).
00:30 Время новостей Дагестана

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Лалаан» (на русском языке)
14:35 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05:00 «Утро России». 09:55 «О самом главном». (12+).
16:05 «Мужское/Женское». (16+).
17:00 «Информационный канал». (16+).
19:00 «Всемирный фестиваль молодежи 2024». Церемония закрытия.
21:00 «Время». 22:00 Т/с «Союз спасения». (16+).
23:00 «Большая игра». (16+).
00:00 Д/ф «Мой друг Жванецкий». (12+).
01:00 «Подкаст.Лаб.». «Тригеры». (16+).
01:45 «Подкаст.Лаб.». «Нельзя шить». (16+).

НТВ

04:50 Т/с «Пасечник». (16+).
06:30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08:00 «Сегодня». 08:25 Т/с «Пес». (16+).
10:00 «Сегодня». 10:35 Т/с «Пес». (16+).
13:25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14:00 «Место встречи». 14:45 Д/ф «Порча». (1

ЖУМЯ, 8-март

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана
07:20, 15:00 Передача на кумыкском языке 12+
08:00 М/ф «Маша и медведь» 0+
08:15 М/ф «Смешарики 2D» 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Т/с «Юльчатай» 4 с. 16+
09:40 Т/с «Выйти замуж за Пушкина» 1-4 с. 16+
13:20 Т/с «Жестокий Стамбул» 99-100 с. 16+
15:40 Т/с «Юльчатай» 5 с. 16+
16:30 «Арт-клуб» 0+
16:50 «Удивительные горцы. Лучшее» 0+
17:10 Т/с «Жестокий Стамбул» 101 с.

18:00 Т/с «Жестокий Стамбул» 102 с.
18:50 Передача на кумыкском языке «Халкъ ва заман» 12+
19:30 Время новостей Дагестана
19:50 «Женщина Дагестана» 0+
20:20 Х/ф «Без Мендельсона» 16+
22:30 Время новостей Дагестана
22:50 Праздничный концерт «Будьте счастливы всегда» 12+
23:55 «Глобальная сеть»
00:30 Время новостей Дагестана
00:50 Д/с «Коллекция» 31 с. «Национальный музей акварели имени Алфредо Гутири Рох» 12+
01:15 Передача на кумыкском языке «Халкъ ва заман» 12+

ПЕРВЫЙ

06:00, 10:00 Новости.
06:10 Х/ф «Моя любовь».
06:40 Х/ф «Самая обаятельная и привлекательная». (12+).
08:10 Х/ф «Весна на Заречной улице». (12+).
10:15 Х/ф «Девчата».
12:00 Новости.
12:15 Д/ф «Империя: Екатерина II». (12+).
16:30 «Признание в любви». Праздничный концерт в Кремле.
18:00 Новости.
18:20 «Признание в любви». Праздничный концерт в Кремле.
19:00 Х/ф «Любовь и голуби». (12+).
21:00 «Время».
21:35 «Оgłos». (12+).
23:20 Х/ф «Девять с половиной недели». (18+).
01:35 «Подкаст.Лаб.» «Нельзя шить» (16+).
02:20 «Подкаст.Лаб.» «Нельзя формат». (16+).

РОССИЯ 1

05:45 Комедия «Укрошение свекрови. Продолжение». (12+).
09:20 «Пятеро на одного».
10:10 «Сто к одному».
11:00 «Вести».
12:00 «О чём поют 8 марта».
14:00 Комедия «Служебный роман». (12+).
17:00 «Вести».
17:50 «Привет, Андрей!»
21:00 «Вести».
21:35 «Ну-ка, все вместе! Хором!» Финал. (12+).
00:45 Х/ф «Лед». (12+).
02:45 Х/ф «Любовь без размера». (16+).
03:35 Т/с «Кодекс чести». (16+).

НТВ

04:20 Т/с «Декабристка». (16+).
08:00 «Сегодня».
08:20 Т/с «Декабристка». (16+).
10:00 «Сегодня».
10:20 Т/с «Декабристка». (16+).
15:15 Х/ф «Императрицы». (12+).
16:00 «Сегодня».
16:20 Х/ф «Императрицы». (12+).
19:00 «Сегодня».
19:25 Шоу «Маска». (12+).
23:15 Д/ф «Михаил Жванецкий. Как? Разве вам ничего не говорили?» (16+).
01:00 Х/ф «Сильная». (16+).
02:40 «Квартирный вопрос».
06:05 Д/ф «Закулисные войны. Экстрасенсы». (16+).
06:15 Мелодрама «Мачеха». (16+).

ДОМАШНИЙ

06:30 Д/ф «Будни ЗАГСа». (12+).
06:55 Мелодрама «Однажды двадцать лет спустя». (16+).
08:30 Мелодрама «Молодая жена». (16+).
10:30 Мелодрама «Как извести любовницу за 7 дней». (16+).
14:40 Мелодрама «Женский защитник». (16+).
19:00 Мелодрама «Одно целое». (16+).
23:20 Мелодрама «Прошу поверить мне на слово». (16+).
03:15 Мелодрама «Однажды двадцать лет спустя». (16+).
04:30 Мелодрама «Молодая жена». (16+).
06:05 Д/ф «Закулисные войны. Экстрасенсы». (16+).
06:15 Мелодрама «Мачеха». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

05:40 Х/ф «Ждите неожиданного». (12+).
08:35 Х/ф «Укротительница тигров».
10:35 Д/с «Назад в СССР». (16+).
11:30 «События».
11:45 «Смешите меня смером». (16+).
12:50 Х/ф «Выйти замуж за генерала». (16+).
15:00 Х/ф «Княжная девочка». (12+).
18:30 Х/ф «Ледяное сердце Северинъ». (12+).
22:00 «События».
22:15 «Хорошие песни». (12+).
19:00 Новости дня. (16+).
19:20 Х/ф «Разрешите тебя поцеловать... отец невесты». (16+).
21:20 «Специальный репортаж. Что русскому смешно...» (16+).
22:00 «Здравствуйте, твориши!» (16+).
23:30 «Музыка+».
00:55 Х/ф «Обыкновенное чудо». (12+).
03:15 Х/ф «Предлагаю руку и сердце».

ЗВЕЗДА

05:45 Х/ф «Увольнение на берег». (12+).
07:25 «Легенды армии с Александром Маршалом». (12+).
09:00 Новости дня. (16+).
09:20 Д/ф
09:55 Х/ф «Разные судьбы». (12+).
12:05 Х/ф «Разрешите тебя поцеловать».
13:00 Новости дня. (16+).
13:20 Х/ф «Разрешите тебя поцеловать».
19:00 Новости дня. (16+).
19:20 Х/ф «Разрешите тебя поцеловать... отец невесты». (16+).
21:20 «Специальный репортаж. Что русскому смешно...» (16+).
22:00 «Здравствуйте, твориши!» (16+).
23:30 «Музыка+».
00:55 Х/ф «Обыкновенное чудо». (12+).
03:15 Х/ф «Предлагаю руку и сердце».

КИШ, 9-март

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана
07:20, 15:00 Передача на кумыкском языке «Халкъ ва заман» 12+
08:00 М/ф «Маша и медведь» 0+
08:15 М/ф «Смешарики 2D» 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Т/с «Юльчатай» 5 с. 16+
09:40 Т/с «Выйти замуж за Пушкина» 5-8 с. 16+
13:20 Т/с «Жестокий Стамбул» 101-102 с. 16+
15:40 Т/с «Юльчатай» 6 с. 16+
16:30 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Женщина моих гор» 12+
16:50 «Удивительные горцы. Лучшее» 0+
01:15 Передача на кумыкском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

ПЕРВЫЙ

17:10 Т/с «Жестокий Стамбул» 103-104 с. 16+
18:50 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
19:30 Время новостей Дагестана
19:55 «Культурный код»
20:10 Х/ф «Женись на мне» 16+
21:40 «Ульяна спроси» 0+
22:30 Время новостей Дагестана
22:50 Юбилейный концерт «Леониду Агутину 50» Часть 1-я 12+
00:30 Время новостей Дагестана
00:50 Д/ц «Роман в камне. Архитектурные шедевры мира» «Испания. Теруль» 12+
01:15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

РОССИЯ 1

06:00 «Доброе утро». Суббота.
09:00 «Умницы и умники».
09:45 «Слово пастыря».
10:00 Новости.
10:15 Д/ф «Звезда по имени Гагарин». (12+).
11:05 Д/ф «Человек, сошедший с небес».
12:00 Новости.
12:15 «Поехали!» (12+).
13:10 Д/ф «Империя: Анна Иоанновна».
14:20 Д/ф «Империя: Елизавета Петровна».
16:25 «Эксклюзив». (16+).
18:00 Новости.
18:20 «Сегодня вечером».
19:55 Русский вызов. Турнир сильнейших фигуристов.
21:00 «Время».
21:35 Русский вызов. Турнир сильнейших фигуристов.
23:10 Д/ф «Звезда по имени Гагарин».
00:10 Д/ф «Человек, сошедший с небес».

НТВ

04:20 Х/ф «Третья попытка». (12+).
04:30 Х/ф «Нинкина любовь».
05:00 Новости.
06:00 Х/ф «Праздник разбитых сердец». (12+).
08:00 «Вести». Местное время.
08:35 «По секрету всему свету».
09:00 «Формула еды».
09:25 «Пятеро на одном».
10:10 «Сто к одному».
11:00 «Вести». Суббота.
12:00 «Следствие вели...»
13:40 Комедия «Служебный роман». (12+).
14:35 «Измайловский парк». (16+).
17:00 «Вести».
17:50 Большой концерт к 50-летию Юрия Шатунова.
20:00 «Вести».
21:00 Х/ф «Синдром отложенного счастья».
22:55 Х/ф «Лед 2». (6+).
01:15 Х/ф «Женщины».

ДОМАШНИЙ

05:20 Т/с «Пасечники». (16+).
06:55 «Хди меня». (12+).
08:00 «Сегодня».
08:20 «Поедем, поедим!»
09:20 «Един дома».
10:00 «Сегодня».
10:20 «Главная дорога».
11:00 «Живая еда». (12+).
12:00 «Квартальный вопрос».
13:00 «Основано на реальных событиях».
15:00 «Своя игра».
16:00 «Сегодня».
17:00 «ЧП. Расследование». (16+).
18:00 «Следствие вели...»
19:00 «Центральное телевидение». (16+).
20:20 «Ты не повериши!».
21:20 «Звезды». (16+).
23:25 «Международная пилорама». (18+).
00:15 Александр Розенбаум в Донецкой станице «Летать - так летать». (16+).
01:50 Х/ф «Дачный ответ».
02:45 Т/с «Агентство скрытых камер».

ТВ-ЦЕНТР

07:45 «Православная энциклопедия». (6+).
08:15 Д/ф «Лина Чиркова. Я и так согласна». (16+).
09:05 Х/ф «Девушка без адреса».
10:55 «Просто & вкусно».
11:30 «События».
11:45 «Людям на смену».
12:15 Д/ф «Короли моды. Италиянский шик».
13:05 Х/ф «Инты не предлагай». (12+).
14:30 «События».
14:45 Х/ф «Инты не предлагай». (12+).
15:15 Т/с «Сразу после сотворения мира».
19:50 Т/с «Чуды дела твои, Господи!» (12+).
23:00 Д/ф «Сергей Челобанов. Судьба фаворита». (16+).
23:50 Д/ф «90-е. Кто правит миром». (16+).
05.40 «6 кадров». (16+).
05.55 Х/ф «Секретные материалы». (16+).
01.10 Спецрепортаж.

ЗВЕЗДА

06:00 Х/ф «Мама». (6+).
07:55 «Морской бой». (6+).
09:00 Новости дня. (16+).
09:20 Х/ф «Сумка инкассатора». (12+).
11:10 Мужики. «Военный медик с позывным «Кубинец». (16+).
11:40 «СССР. Знак качества» с Иваном Охлобыстиным. (12+).
12:30 «На факт!» (12+).
13:00 Новости дня. (16+).
13:15 «Легенды науки». Николай Жуковский.
14:00 «Главный день». «Ольга Фирсова. Всегда на высоте». (16+).
14:50 «Время героев». (16+).
15:10 Т/с «Долгая дорога в дюнах». (12+).
19:00 Новости дня. (16+).
19:25 Т/с «Долгая дорога в дюнах». (12+).
02:30 Х/ф «Разные судьбы». (12+).

ГЬЯД, 10-март

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
08:00 М/ф «Маша и медведь» 0+
08:15 М/ф «Смешарики 2D» 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Т/с «Юльчатай» 6 с. 16+
09:40 Х/ф «Женись на мне» 16+
11:35 Д/ц «Роман в камне. Архитектурные шедевры мира» «Франция. Замок Шамбор» 12+
12:00 «Умники и умницы Дагестана» 0+

ПЕРВЫЙ

Дин

Дульядин эхирдин лишанрикай

Гъазурайди - диндин алим
Ямин МЕГЬАМЕДОВ

(Эвэл - 2023-йисан 45-50-нумраира,
2024-йисан 2-7-нумраира)

Къияматдин югъ алуқьдач вахт
мукъва хуунин гъвеччи лишанар
Гъеччи лишан №17

Ихтибар (аманат) квахъун ва риклерай
вафалувал акъятун

...Ахпа Гъузейфа асъабди алана хъуна: «Дугъриданни, зал атана ахътин вахтар - за фикирни ийизвачир нийх галаз квекай за икърар ийизвайтла. Эгер ам мусурман тиртла, адан дингал ада кар элхкъурузай. Эгер ам наасарийки (хашпайрикай) ва я гъядрикай тиртла, адан къяомдал а кар хквездай. Амма къе за (савадин) икърар анжак флан ва флан касдихъ галаз ийидай (амайбурух галаз вавы)»¹.

Инсанрин чехи паюнин риклер чур хъайила, рөгъбервал гун чеб а кардиз лайхлу туширурал тапшурмишайла, вафалувал, керчеквал квахъда, бес Къияматдин югъ мукъва хъанва!

Абу Гъурейра асъабди (къуй аддай Аллагъ рази хурай) агақъарнавайвал, ада лагъана: «Пайгъамбар (Аллагъдин салаат ва салам хуий вичиз), са мярекатда ацуна, инсанрихъ галаз рахаздай чайваш адан патав са бедеви атана ва ада хабар къуна: «Къияматдин югъ мус жеда?». Пайгъамбарди (Аллагъдин салаат ва салам хуий вичиз) вичин рахунар давамарна. И арада бязи инсанри лагъана: «Адас ада гайи суалдин ван хъана, амма адаш хуш хъанач». Масабуру лагъана: «Ваъ, адаш ван хъанач». Вичин рахунар ақъалттарайдалай куулухъ ада хабар къуна (мана):

«Къияматдин ишкъакай хабар
куурди гъина ава? Къалура ам заз».

Атла инсанди жаваб хгане: «Ам зун я, Аллагъдин Расул». Ада лагъана:

«Ихтибар (аманат) квахъай чавуз
Къияматдин югъ виле хуъх».

Бедевиди хабар хъуна: «Ам гъик квахъда?». Пайгъамбарди жаваб хгане:

«Рөгъбервал гун а кардиз лайхлу тушири инсандал тапшурмишайла,
Къияматдин югъ виле хуъх».

И лишан къенин юкъуз къиле физвай гъаларихъ галаз тамамдиз къунва. Министерствойра, университетера, жемятдин краиз талукъ месэлайрин патахъай инсанрин итижар, хийрар гысада къазвай, лайхлу, кутугай, гъахъу инсанар тайнарзавах, амма къивелайбүрху, башчиррихъ галаз хъансандиз таниш тир, къвалахал къабулзайбүрху ва гзаф менфятар авай къумекар гузайбүрху галаз умуми итижар авайбур хъязава.

Эхъ, гъадисда лагъанавайвал, «Рөгъбервал гун а кардиз лайхлу тушири инсандал тапшурмишайла, Къияматдин югъ виле хуъх».

Гъеччи лишан №18

Виликан уымметрин рекъиз табий хъун

Мусурманриз къисмет хъайи виридалайни чехи рекъий акъуддай краирикай сад, буркъубуро хъиз, ягъудрин, наасарийрин ва маса кафиррин адтерлни эдебдин къайдайрал амал авун, абуруз тешпиль хъун ва абурун рекъиз табий хъун я.

Аллагъдин Расулди (Аллагъдин салаат ва салам хуий вичиз) хабар гайвал, адан уымметдай тир десте ягъудринни наасарийрин дүз рекъелай алатнавай тайифайрин адтерлиз, къилихиз, яшайишдиз табий жеда.

Абу Гъурейра асъабди (къуй аддай Аллагъ рази хурай) агақъарнавайвал, Пайгъамбарди (Аллагъдин салаат ва салам хуий вичиз) лагъана (мана):

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитла, ватцапдин
8-989-653-42-35 нумрадиз къыхъ.

«Къияматдин югъ алуқьдач, та
зи уымметди виликдай хъайи несишли
(уымметри) авур крат ийидалди: чиб
чипинаваз ва къулач къулачда аваз».

Инсанри хабар къуна: «Я Аллагъдин Расул, вун фарсийрикайни римвийрикай рахазвани?». Ада жаваб гана:

«Гъабур тахъана, бес вужар хъу-
рай?»².

Дугъриданни, Пайгъамбарди (Аллагъдин салаат ва салам хуий вичиз) хабар гайи краирикай гзафбур къилиз акъятнава, амайбурни къилиз акъятда. Абу Сайд аль-Худрий асъабди (къуй аддай Аллагъ рази хурай) агақъарнавай гъадисда къейднавайвал, Аллагъдин Расулди (Аллагъдин салаат ва салам хуий вичиз) лагъана (мана):

«Къун, гъар гъик хъайитла, кве-
лай вилик чиб чипинаваз, къулач къу-
лачдал къведалди яшамиши хъайибу-
рун рекъерин геле аваз фида ва гъат-
та абур чурчулдин тлеквендиз гъа-
хъайитла, къунни гъаниз гъахъда».

Чна хабар къуна: «Я Аллагъдин Расул, вун я ягъудрикайни наасарийрикай луѓувуз-
вани?». Пайгъамбарди (Аллагъдин салаат ва салам хуий вичиз) лагъана:

«Мад маса никай лугъуда?»³.

Къази Ияда (къуй аддай Аллагъ рази хурай) лагъана: «Чиб, къулач ва тлек-
вендиз гъахъун гафарихъ абурун геле
аваз фин ва абуруз ухшар жед алахъун
мана ава»⁴.

Ягъудрийни наасарийрикай чешне къачунин акатзавач: чна абурухъ галаз сада-
са-зада чи диндиз акси тушир илимдин та-
кирибаддай ахъязавай, абуруз ачуна-
вай цийи краирикай менфят къачузвай,
абурун административный къурулушдин
бязи къайдаяр чи къвалахдал желб ийиз-
вай душушуар ишлемишун.

Абуруз ухшар жед алахъун ва абуру-
лай чешне къачун ихътин чи чи диндиз ак-
сивалзайвай душушура меземмет ийизва:
эгер чна абуруз алуқизавай хътин парталар
ишлемишаватла, абурун адетар гысада
къазватла, яшайишдин жигъетдай абурухъ
авай хътин алакъайрал амал ийизвата.
Мисал яз, дишегълярни итимар акахъун,
хиджаб алуқи тавун, селемчивил (рос-
товщичество - ред.) бинеламиш хъванай
финансирикай менфят къачун.

Гъеччи лишан №19

Лукъ папа вичин ханум хада

Къияматдин йикъан лишанрик лукъ папа - вич-вичин ихтиярда аваир дишегъ-
лиди - гележегда вичин агъа жедай аял
хада. Ихътин кар азад итимдини адан
лукъвиле авай папан арада жинсилин
алакъаяр хъунин нетижада лукъра аял
хайла жеда. Ихътин аял азад инсан яз
чехи жеда, адан будадан чан амукуз-
зана ва аялдин диде лукъвиле амукузана.
Ихътин йолала аялдикай вичин дидедиз
агъавалзайвай кас жеда.

Гъадисда лагъанавайвал, Жибрила Пайгъамбардивай (Аллагъдин салаат ва салам хуий вичиз) Къияматдин йикъан
хада къуна ва ада адах ихътин жаваб хгане (мана):

«За ава (Къияматдин йикъан) лишанрик
ахъяда: лукъ папа хада вичин агъа...»⁵.

Гъакни лугъзува, и келимадихъ мад
ихътин манани ава: лукъари пачагъар (ие-
сияр) хада а чавуз (адан) диде жеда адан
гылил квайбурукай ва а иеси жеда а гылил
квайбурукай агъа.

(КъатI ама)

1 Гъадис аль-Бухариidi ва Муслима гъана

2 Гъадис аль-Бухариidi гъана

3 Гъадис аль-Бухариidi ва Муслима гъана

4 Килиг: «Фатх аль-Бар», 20/387

5 Гъадис Муслима гъана

Улквела ва дульяда

Гъазурайди - Муса АГЬАМЕДОВ

«Ахварай авуддайди»

Костромадин хуърун майишатдин
госакадемиядин (КГСХА) алимри техил-
дин мағсулар цадалди вилик тум уль-
трасесинин күмеқдадли гъялдай тада-
рак түккүрнава. Къейдзайвал, ихъ-
тияни къалах кыле тухуни цун патал гъа-
зурзайвай тумар ахварай авуддаза, нети-
жада бегъердин къадар артух жеда. Ида-
кай улкведин хуърун майишатдин ми-
нистерстводин сайтда хабар гузва.

Чешмеди къхизайвал, винидихъ их-
тиял физвай техника арадал гъанвай
Костромадин жедигил алимди вичин зегъ-
метдин хъсан нетижада субтнава ва и тех-
никадиз патент түккүрзава.

Хабар гузайвал, Костромадин ГСХА-
дин аспирант Максим Беляковани адан
илимдин руководитель Михаил Волхонова
циун патал гъазурнавай тумар гъялунин
кардиз ультрасесини екез таъсиззайдай
тайин хъун абуру и къалахдин винел къи-
ле тухун ахтарин ахтармишунин тек-
рибайрин нетижада я. И серенжем къиле
тухун патал герек къадар фад-фадвал (част-
тота), гужувал ва вахти абурулай тайин-
нариз алакъанава. Икъ, чешмеди къейдзай-
вал, «ахварай авуддай ванна къабу-
лайдалай» къулахъ техилрин мағсула-
ри чин обмен веществ гужлу ийизва, твар-
ар фад-фад экъечидай механизм кардик
кутазва.

Максим Белякова субъетзайвал, экъечи тавуна амукузайвай тумарин къадар, адет яз, 30-40 процентдиз барабар я - и татугай месэлладал хуърун майишат-
да машгъул вири расалмиш жеда. Адан
гафаралди, абуруз ультрасесинин кү-
меқдадли гъялзиз къланзайди гъа и месэ-
ла я, гъик хъи, и серенжемди це тунвай
техилдин тварриз таъсиззава. Белякова
къейдзайвал, и карди обмен веществ
ийгинарзава, ксанвай тумар ахварай
авуддаза. Адеддин шартара и къалах
къиле физвач.

Академиядин таърибадин майдан-
дал къиле тухвай ахтармишунри къалу-
райвал, икъ тъялнавай тумар гъар юкъуз
зур сантиметрдин фад жадж жеда, абу-
р экъечидайбур хъунин дережа - 15-20 про-
центдин, бегъер гъунин къадар лагъайтла,
40 процентдин артух жедаидай тайин
хъанава.

Чешмеди къхизайвал, вичай их-
тиял физвай тадарак гъеле лаборатори-
риядин гъеччи техника я. Гележегда еке
майишатра ишлемишдай промышлен-
ный жуъредин техника арадал гъунин
къалах вилик акъвазнава. Ведомстводин
сайтда къейдзайвал, гъеччи и тада-
ракдини экономикадин жигъетдай вичин
менфятувал къалурнава.

Рекъемар раижна

Урусат дульядин энергетикадин
чехи базарда къенкъеччи чидал ала-
й улкведин сиягъда ава. Идакай РФ-дин
гъукуматдин телеграм-каналди хабар
гузва.

Чешмеди къейдзайвал, къилди къа-
чуртла, 2023-йисуз тамар арадал хуунин се-
ренжемар 1,4 миллион гектарда къиле
тухванава. Виликан ыйсав гекъигайла, им
6,7 процентдин газа я. Цийиз там куту-
нин серенжемар 5,1 агъзур гектардин майдан-
ра къилиз акъуднава. Хабар гуз-
айвал, ыйсан пландихъ галаз гекъигай-
ла, къалах 102 процентдин къадарда ава-
з тамамарун жеда.

Пресс-къуллугъди, Россельхоздин та-

мар арадал хуунин ва хъунин управле-

нидин начальникдин гафарал асаслу яз,

хабар гузайвал, 2024-йисуз тамар арадал

хуунин изайт кутуни талукъ се-
ренжемар 1,4 миллион гектардикай иба-

рат майданра къилиз акъудда. Санлай

къачурла, ихътин серенжемар умъур-
диз кечирмишдай мулкарин къадар 6

ийсан къене 7,7 миллион гектардиз барабар

жеда.

Гъакни къейдзайвал, 2023-йисуз

8,6 тонндив агакъна хъсанарнавай ери-

дин тумар гъазурзиз алахъанава. 2022-ий-

исав гекъигайла, им 1,4 процентдин газа

я. Чешмедин гафаралди, ихътин тумарин

къелемар (сиянцы) цайила, арадал хиз-
вай тамарин ери хейлин винизди жеда.

Чешмеди къейдзайвал, къилди къа-

